

Capítol III
ANYS DIFÍCILS
(1935-1955)

Luisa Ferrer Díez

3.1. LO RAT PENAT EN TEMPS DE CRISIS.

Lo Rat Penat, “Societat d’Amadors de les Glories Valencianes”, desenvol·là una intensa labor durant la primera mitat de la dècada dels anys 30, en el seu objectiu de potenciar les tradicions i valors culturals valencians, activitat que posteriorment se voria truncada pels acontentyiments històrics del trieni 1936-1939.

En 1935 se produïx un canvi de Junta de Govern en la celebració d’un acte que fins ad eixe moment no tenia precedents en l’història de la societat, es tractava de “El Dinar de Germanor” entre la junta eixint presidida per Nicolau Primitiu, i l’entrant a carrec de Josep Monmeneu¹, a la que també assistí l’alcalde de la ciutat Manuel Gisbert, membre del P.U.R.A. Baix la presidència de Nicolau Primitiu, a l’aprovar-se la Constitució Republicana, Lo Rat Penat encapçalà la convocatòria dirigida a les institucions valencianes en l’objecte de que se redactara un estatut d’autonomia regional, ya que ho permetia la nova Constitució, i ademés s’entregà al ministre d’Instrucció Pública un informe en el que se li demanava que iniciara la tramitació per a que la llengua valenciana fora cooficial en les tres províncies que conformaven el Regne de València, com hem vist en el capítol anterior.

Esta nova Junta de Govern estava composta pels següents senyors: Monmeneu, Rieta, Ramírez, Ferrer Vercher, Gayano Lluch, Domínguez, Gasch, Gayano, Soriano, Asins, Casanova, Sigüenza, Cabrelles, Sanmartín i Vilella.²

Una vegada foren ocupats els carrecs directius, els membres de la junta se plantejaren el renovat objectiu de mantindre relació tant en les autoritats del moment com en les societats culturals existents. La forma de materialisar-ho fon propiciar encontres que portaren implícits una doble intenció: presentar-los els seus respectes i recaptar ajudes per a l’entitat allí a on pogueren fer-ho³. Havien visitat fins ad eixe moment a les següents personalitats: Manuel Gisbert, alcalde de la ciutat; Joan Bort, president de la comissió gestora de la Diputació Provincial; Josep Terrero, governador civil; Francesc Llano, comandant general; Lluís Suárez, president de l’Audiència Provincial; Ferran Rodríguez Fornos, rector de l’Universitat i Prudenci Melo arquebisbe de València⁴. Podem observar que son encontres en les autoritats de les institucions que mes col·laboraven en els Jocs Florals. D’esta manera, la nova junta de Lo Rat Penat desijava mantindre les estretes relacions que tenia en les institucions, pero també en els agents de la societat civil, puix molts dels seus membres mes destacats, també eren socis de Lo Rat Penat. Aixina puix a finals de gener d’eixe mateix any, mantingueren contacte en Manuel Martí Sanchis, Lleopolt Trénor Palavicino, Societat Valenciana de Foment del Turisme,

¹ *Almanaque Las Provincias*, per a 1936, p. 151.

² *Llibre d’Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 8 de gener de 1935.

³ *Llibre d’Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 8 de gener de 1935.

⁴ *Almanaque Las Provincias*, per a 1936, p. 49. Fidel testimoni d’esta estratègia foren les actes de les Juntes de Govern, que manifesten com paulatinament anaren realisant-se les dites cites. Aixina en la segona acta de l’any 1935 se constata a qui.

VINTISSIS PRESIDENT

Dr. En Josep Casanova i Dalbó
(1936-1939)

Manuel González Martí, Desideri Criado, Academia Valencianista, Circul de Belles Arts, Manuel Tetuá Cases, Agrupacio Valencianista Republicana, Ateneu Mercantil, Orfeo Valencià, director delegat del Centre de Cultura Valenciana, La Republica de les Lletres, Joventut Central d'Esquerra Valenciana, Penya Tot o Res, Manuel Simón Marín i els següents diputats a Corts: Vicent Marco Miranda, del P.U.R.A.; Francesc Bosch Marín, de D.R.V.; Duart Molero Massa i Joaquim Reig de D.R.V.⁵

Dins del mon artistic valencià, es destacable la seua relacio en el pintor Josep Segrelles, en el que s'entrevistaren en diverses ocasions, encara que estes visites deuen entendre's des del punt de vista cultural, i no revestien en ningun moment el caracter d'oficialitat que tenien les efectuades a les personalitats politiqueres anteriorment mencionades⁶. En el cas concret de Josep Segrelles, son fidels seguidors de la seua obra, queda atestat este fet en diverses actes de Juntes de Govern, en una de les quals se reflexa la felicitacio cursada en motiu del gran exit obtingut d'una exposicio seua en Mallorca.⁷

Ademes de les actes, la correspondencia emesa i rebuda dona conte dels contactes mantinguts en atres entitats culturals, i en este sentit, el Circul de Belles Arts els manifestà en una missiva la composicio i presa de possessio de la seua nova junta directiva, renovacio que havia ocorregut eix any.⁸ Per atra part, mai obliden a valencians ilustres que destacaren en atres llocs en els seus quefers quotidians. Eixemple d'aixo es l'acort pres d'enviar una felicitacio al ratpenatiste García Guijarro en motiu del seu nomenament com a Embaixador d'Espanya en Checoslovaquia⁹, o la missiva d'enhorabona remesa al lider de la Dreta Regional Valenciana Lluís Lucía per la seua designacio com a ministre.¹⁰ Tambe mantingueren correspondencia en els senyors Reig, Villalonga i Estarlich, residents en Madrid dels que freqüentment sollicitaven que intercediren a favor de la societat en el ministre d'Instruccio Publica, en l'objecte d'obtindre subvencions.

Tambe formaven part de la seua preocupacio mantindre els contactes en les provincies d'Alacant i Castello, i en este sentit cap destacar les visites de Gayeta Huguet de La Plana en motiu de tractar el tema de l'unio dels valencianistes i aixina tindre mes força a l'hora d'alcançar els seus objectius¹¹. Per ad això proponia nomenar un comite que aprofitara d'unio entre les entitats valencianes i d'eixe modo fer una obra conjunta en l'aspecte cultural¹². Atre projecte mes ambicios d'est ilustre castellanenc per al que recaptà la colaboreccio de la societat, fon la creacio del "Consell Superior Valencianiste" del que no aplegà a prendre's ningun acort en vista que "este senyor a desistit del seu proposit, ja que l'asunt ha prés caracter particular".¹³

Per atra part la ciutat d'Alacant en 1935 no pogue celebrar el seu tradicional concurs de Llibrets de les Fogueres, degut a que al president de la societat, Josep Monmeneu, li era impossible assistir, puix havia segut nomenat al mateix temps mantenedor dels Jocs Florals d'Elig.¹⁴ No obstant, continuaren les entrevistes en corresponsalies en atres localitats, fins al punt que el vocal de Lo Rat Penat Manuel Sigüenza sollicità en nom de Chuliá a la Junta de Govern que la Casa de Valencia en Madrid fora la representant de la societat en eixa ciutat.¹⁵

En la ciutat de Valencia les relacions en les institucions: Ajuntament i Diputacio eren habituals, i periodicament enviaven cartes de felicitacio a societats o entitats que publicaren algun follet de la seua activitat en llengua valenciana o estagueren relacionades en qualsevol iniciativa cultural en un sentit ben ample, i en esta llinia s'acorda que el vocal Vilella felicite al Banc de Viscaya per haver publicat un bolleti extraordinari sobre economia valenciana.¹⁶

⁵ *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 23 de giner de 1935.

⁶ *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 5 de febrer de 1935.

⁷ *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 19 de febrer de 1935.

⁸ *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 19 de febrer de 1935.

⁹ *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 26 de febrer de 1935.

¹⁰ *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 6 de maig de 1935.

¹¹ *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 26 de febrer de 1935.

¹² *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 26 de febrer de 1935.

¹³ *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 2 d'abril de 1935.

¹⁴ *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 25 de juny de 1935.

¹⁵ *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 13 de juliol de 1935.

¹⁶ *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 2 d'abril de 1935.

VINTIHUIT PRESIDENT

Am. Sr. Dr. Josep Calatayud i Bayà
(1942-1948)

El Comitè Central Faller, que tingue estreta relació en Lo Rat Penat, sollicità de l'entitat en repetides ocasions ajuda material, sobre tot demanaven que els cediren el saló d'actes en motiu d'alguna celebració, o per a les seues juntes generals.¹⁷

La projecció cultural no se llimitava a la ciutat de València, col·laboraven en els ajuntaments i premiaven les actituds en favor de la defensa de valors valencians. Clar exemple d'aço es la felicitació remesa al regidor de Chelva per haver declarat monument nacional la Peña Tallada i l'Aqüeducte.¹⁸ També es destacable la donació a la biblioteca escolar d'Alberich d'un lot de llibres de Lo Rat Penat.¹⁹

El Colegi d'Artesans de València els invita, per altra part, al repartiment de premis que tindria lloc en el mateix, acordant-se que represente a la societat Manuel Sigüenza.²⁰

No solament mantenia relacions Lo Rat Penat en el món de les lletres en els Jocs Florals, s'ha de destacar la bona relació que Lo Rat Penat tenia en eixe moment en caràcter general. S'invitava a actes destacats als principals escriptors, i en este sentit algunes revistes sollicitaren la seua adhesió a homenajes i velades, com es el cas de la Societat Cooperativa de Productes del Teatre "Autors Reunits", que en un escrit dirigit a l'entitat demanà que s'adheriren a un homenage a Lope de Vega, otorgant-li la junta un vot de confiança al President per a que obrara en conseqüència.²¹

En esta línia una representació de la nova entitat Proa, baix la presidència de Nicolau Primitiu, que havia segut president de Lo Rat Penat, visità a la junta directiva per a saludar-la i ficar-se a disposició en tot al·lo que repercutira en benefici de la cultura valenciana.²²

En virtut de tots estos fets i com a conclusió podem dir que la societat mantingue el seu esplendor durant el primer quinquenni dels anys 30, i això se demostra a l'estar present en tot acontentyiment cultural o polític celebrat tant dins com fora dels límits del Regne de València.

En qualsevol cas destaca que durant la Segona República, Lo Rat Penat seguí sent la principal institució cultural valenciana i s'encontrà en harmonia en el conjunt institucional valencià. Totes les entitats públiques que venien col·laborant en els Jocs Florals, verdader test de relació de Lo Rat Penat en la societat civil espanyola i valenciana abans de la República continuaren fent-ho a pesar del canvi importantíssim de Regim, i del canvi de signe polític. La sintonia i l'enteniment entre Lo Rat Penat i les autoritats polítiques, moltes d'elles participaven activament en les activitats de Lo Rat Penat, te la seua explicació en que coincidien en l'imaginari col·lectiu regional valencià, d'ahí que la societat s'adherira a tots aquells actes que se feren per a promoure un Estatut d'Autonomia valencià que articulara les tres províncies: Castelló, Alacant i València. Els Jocs Florals de 1935 son un clar exemple d'esta situació.

3.1.1. JOCS FLORALS DE 1935. UN INTENT VERTEBRADOR.

Els Jocs Florals següen sent sense dubte l'activitat més fastuosa que Lo Rat Penat portava a terme, tant per la seua majestuositat com per l'importància de les personalitats que se donaven cita en el Teatre Principal de la ciutat de València, que es a on normalment se feen.

A pesar dels intensos canvis polítics se convocava anualment un certamen l·literari poètic, el fi del qual era premiar al poeta més notable de tots els que participaven. Com sempre encontrem els tres elements: la regina, el mantenedor i el poeta.

La regina en l'inici d'ells era elegida pel poeta guardonat la nit en que se celebraven, i a ella se li rendia un chicotet homenage al dedicar-li la poesia, al mateix temps que se li ofería la Flor Natural. Posteriorment se

¹⁷ *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 30 d'abril de 1935.

¹⁸ *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 4 de juny de 1935.

¹⁹ *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 30 de maig de 1935.

²⁰ *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 30 d'abril de 1935.

²¹ *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 4 de juny de 1935.

²² *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 21 de maig de 1935.

En Carles Salvador i Gimeno
Prohom de Lo Rat Penat

canvià la costum i passà a designar-la la Junta de Govern de Lo Rat Penat, modalitat que era la que estava vigent durant els anys de la Segona Republica. En 1935 fon nomenada Regina Concheta Colomer i Selva.

El mantenedor era l'encarregat de pronunciar el discurs en l'acte dels Jocs Florals, guiat per la trilogia de Fe, Patria i Amor. Generalment est honor recaïa en personalitats del mon cultural i politic, clar eixemple d'aço fon l'alcalde de Valencia, Manuel Gisbert Rico, mantenedor en 1935.

El poeta acodia al certamen en el desig d'adjudicar-se la Flor Natural. El tema de la poesia era lliure, encara que inspirat en l'amor o les vivencies del poeta. En 1935 obtingue este guardo Enric Navarro Borrás en el treball "Poema de l'horta".

Els treballs, llevat de la Flor Natural, necessariament en valencià, se podien presentar en castella i valencià si no hi havia indicacio de lo contrari, i els premis concedits atenien a la divisio d'ordinaris i extraordinaris. Els primers orientats cap a temes poetics, i els segons referits a investigacio social, historica o llingüística.

Els premis pertanyents a la poesia eren:

- La Flor Natural: de tema i metrica lliure.
- La Viola d'Or: de temes relacionats en aspectes morals o religiosos.
- L'Englantina d'Or: de tema sobre les virtuts i grandees del poble valencià.

Els poetes que conseguïen estos tres guardons rebien el titol de "Mestre en Gai Saber", mentres que els escriptors premiats en prosa alcançaven la mencio de "Honorable Escritor".

Els Jocs Florals de 1935 foren els ultims que se celebraren en anterioritat a la guerra civil, ya que no se convocarien de nou fins a l'any 1939. En ells se mantingueren tots els elements anteriorment exposats, propis d'este certamen, en canvi, les actes de les Juntes de Govern de Lo Rat Penat reflexen la situacio de desorde que precedi a la guerra, sobre tot en l'aspecte economic, puix una part important de la que se nutria la societat per a poder seguir fent possible esta tradicio eren les subvencions d'organismes oficials. La procedent de l'Ajuntament de Valencia, era la mes directa, per atra part, durant estos anys, les arques municipals no s'encontraven en el seu millor moment, per lo que en 1935 no se feu efectiva a temps. En numeroses ocasions se facultà al tesorer i a atres persones que pogueren acompanyar-lo per a que visitara a l'Alcalde de la ciutat en el fi de cobrar esta assignacio.²³

Sense esta cantitat Lo Rat Penat se va vore en una situacio critica a l'hora d'abonar gratificacions al personal que organisà els Jocs Florals, manifestant-se repetides voltes la preocupacio existent per este fet i plasada en les actes de les Juntes de Govern. En una d'elles, la corresponent al 11 de juliol de 1935, la presidencia dona conte de les gestions realisades al respecte a la junta i li informa de lo que ocorre per a que decidisca lo mes convenient per a celebrar els Jocs Florals en el mateix esplendor que en edicions anteriors. Finalment s'aplegà al compromís per part dels membres de la junta d'alvançar els diners necessaris per a fer front als deutes.²⁴ Esta decisio demostra l'importancia d'esta celebracio, fins al punt de preferir costejar de fondos privats el festeig a suspendre'l per falta de liquidea.

La solucio d'alvançar els diners la prengueren despres de realisar moltes gestions, s'entrevistaren en el President de la Diputacio per a recaptar ajudes i que intercedira en l'empresari del Teatre Principal en el fi de que esperara a cobrar el seu lloguer quan se fera efectiva la citada subvencio. Tenien pensat que si este no accedia a les seues pretensions utilisarien el salo d'actes del Conservatori de Musica, trencant la tradicio de celebrar els Jocs Florals en el Teatre Principal, a on finalment se celebraren en l'acostumat esplendor.²⁵

Una vegada finalisaren els Jocs Florals Rafael Gayano informà de l'import del deute a les persones que colaboraren, pujant este a 95 pessetes, i acordaren que els socis Monmeneu, Sarthou, Sigüenza, Gasch,

²³ *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 3 de juliol de 1935..

²⁴ *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 23 de juliol de 1935.

²⁵ *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 11 de juliol de 1935.

Soriano, Ferrer, Sanmartín, Rieta, Asins, Gayano, Ros i García ficarien de la seua boljaca 8,70 pessetes cada u per a no deixar al descobert el dit pagament.²⁶

Al marge d'este problema, en quant als preparatius de la celebració propiament dita se detecta certa preocupació en la confecció del cartell temàtic. En primer lloc se plantejà si s'anava a introduir alguna modificació en el mateix respecte al de l'any anterior i s'acordà que la secretaria de Lo Rat Penat cursara correspondència a les entitats de costum, sollicitant temes i premi, i que quan se constituïra la Comissió dels Jocs Florals estudiaria la situació per a veure si era necessària la dita modificació.²⁷

La secció de Jocs Florals estava presidida per Josep Casanova Dalfó, que proposava una ponència per a estudiar el cartell composta per Pasqual Asins (Secció de Filologia), Vicent Ramírez (Secció de Llengües), Rafael Gayano Lluch, de la Comissió dels Jocs Florals i Josep Gasch, fon acceptada el 26 de febrer de 1935.²⁸ Per altra part, el vocal Francesc Soriano, sollicità que el mencionat cartell se redactara en valencià, proposta que fon acceptada.²⁹

En repetides reunions se donà compte a la junta de la marcha de la Comissió de Jocs Florals en quant a la preparació del cartell, però els costava aplegar a un acord ferm, per lo que se decidí que se presentara un projecte per a que ho aprovara la Junta de Govern.³⁰ Per fi, el dos de maig s'alcancà consens i fon publicat.³¹ En ell se detallaven les condicions del certamen, el tenor literal del qual es el següent:

“1. Els treballs literaris, siguen en vers o en prosa, deuran ésser escrits en llengua valenciana. Les obres de caràcter històric o didàctic que no opten a premis ordinaris podràn ésser escrites en altres llengües, en igualtat de condicions, però, seran preferides les escrites en valencià.

2. Serà condició precisa que tots els treballs que concursen siguen inèdits.

3. Es recomana que tots els treballs es presenten escrits a màquina, i que les fulles d'un mateix treball estiguen ben unides entre elles i escrites rònegament per una cara.

4. Al judicar-se els premis es tindrà present, no sòls el mèrit relatiu dels treballs, sinò l'absolut dels mateixos baix l'aspecte ortogràfic, literari i científic, als que els calga.

5. Tots els treballs i composicions deuràn indicar el tema a que concursen i es presentaran sense firma ni indicació nenguna d'autor i acompanyades d'un plec tancat que continga el nom i domicili d'aquell. En sobrescrit duràn el mateix lema i títol del treball.

6. Deuràn presentar-se els treballs en la secretaria general de Lo Rat Penat (plaça Poeta Liern, num. 5), abans del 16 de juliol i passada la dita data es publicarà en la premsa d'esta capital i en el Tauló de Crides d'esta Societat la relació de les composicions presentades. Per als que vixquen enfora valdrà la data de corrèus.

7. El Jurat es mantindrà secret fins la publicació de la sentència en els llocs esmentats en la condició anterior.

8. El Jurat dividirà els treballs en Eliminats i Admesos.

9. Seràn eliminats:

a) Aquells treballs en els que és faça constar la renúncia a d'alguna distinció que els pugua correspondre.

b) Aquells treballs que no cumplixquen les bases del concurs.

c) Els que, d'una manera o d'altra, es donen a conèixer, abans de la publicació de la sentència.

²⁶ *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 30 de juliol de 1935.

²⁷ *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 8 de giner de 1935.

²⁸ *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 26 de febrer de 1935.

²⁹ *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 26 de febrer de 1935.

³⁰ *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 16 d'abril de 1935.

³¹ *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 4 de juny de 1935.

10. Els treballs Admesos seràn classificats segons els temes a que concursen i dins d'estos per ordre de mèrit i ab éste resultat s'extindrà l'acta de sentència, que serà publicada.

11. Seràn declarats Fora de Concurs aquells que resulten membres del Jurat, podent ostentar en la impressió de les llurs òbres les dites indicacions.

12. La Societat es reservà el dret de publicar les composicions admeses, durant un termi no menor de sis mesos.

13. L'autor premiat podrà informar-se, apròp de la condició anterior, en la Secretaría General de Lo Rat Penat.

14. Els autors concursants no pedran d'esment que els originals dels treballs presentats a concurs, i admesos, romandran en poder de la Societat no tornant-se'n ningú baix cap concèpte.

15. Els treballs Eliminats podràn ésser retirats per llurs autors, justificant la llur propietat, fins dos mesos després de publicada la sentència; més passat este temps s'entendrà que renunciem a d'ells i seràn arxivats".³²

Ya hem comentat que fon nomenada Regina dels Jocs Florals la senyoreta Concheta Colomer i Selva, com a mantenedor l'alcalde de la ciutat Manuel Gisbert i Rico al que per atra part se li designà soci d'honor de Lo Rat Penat, i obtingue el maxim guardo el poeta Enric Navarro i Borrás.³³

Respecte a la data de celebracio Rafael Gayano Lluch sugeri el 27 de juliol, que en un principi fon acceptada per la comissio de festes.³⁴ El President de la Societat propongue que el jurat el nomenara la comissio d'esta festa, de lo qual se prengue l'acort de designar als següents senyors:

“Teodor Llorente Falcó,³⁵ Josep Sanchis Sivera, Salvador Carreres Zacaes, Nicolau Primitiu Gomez Serrano, Joaquim Rieta Sister, J. Mª Manel Cortina Perez, Manuel Siguenza Alonso, Godofred Ros Fillol, Rafael Raga Miñana, Vicent Genovés Amorós, Francesc Martínez Martínez, José Penichet Delgado, Josep Casanova Dalfó, Carles Sarthou Francesc, Ricard Sanmartin BARGUES, Carles Salvador, Emili Lluch Arnal, Gaetà Huguet Segarra, Ramon Andres Cabrelles, Francesc Caballero Muñoz, Pascual Asins Lerma, Vicent Ramirez Bordes, Rafael Gayano Lluch, Francec Soriano Bueso, Josep Domínguez Bovi i Miquel Asensi Martínez”.³⁶

Gayeta Huguet manifestà en un ofici procedent de Castello el seu desig de pertanyer al jurat calificador, encara que no se'l tingue en consideracio en eixa ocasio.³⁷ Posteriorment se presentaren dos renunciem a ser jurat, la de Rafael Raga degut a les seues multiples ocupacions i la de Josep Sanchis Sivera per haver d'absentar-se de la ciutat en eixe periodo.³⁸

En respecte a l'organisacio de l'acte s'acordà imprimir els següents passes per als Jocs Florals:

- 300 invitacions d'honor per als Jocs Florals.
- 700 passes de socis.
- 100 tickets per al convit del mantenedor.³⁹

Conve detindre-nos en els premis oferits puix son una prova clara de l'incardinacio de Lo Rat Penat en la Valencia republicana, pero una incardinacio basicament cultural.

³² *Cartell dels Jocs Florals 1935*. “Lo Rat Penat”.

³³ Vore els capituls 8 i 9.

³⁴ *Acta Junta de Govern* de Lo Rat Penat 25-6-1935.

³⁵ Vore T. Llorente: *Memorias de un setentón*, Valencia, 1943

³⁶ *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 3 de juliol de 1935.

³⁷ *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 26 de febrer de 1935.

³⁸ *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 9 de juliol de 1935.

³⁹ *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 9 de juliol de 1935.

“POESIA:

- I. Flor Natural: Premi d’Honor i Cortesía que serà a l’autor de la més inspirada composició poètica de tema i metre lliures. El qui obtinga este premi tindrà dret a designar, ab la Flor Natural, a la dama qui ha d’esser la Regina, seguint la costum establerta.
- II. Viola d’or: S’otorgarà a l’autor de la millor poesia en que es descapelle un tema d’índole moral i religiosa.
- III. Englantina d’or: A l’autor de la millor poesia patriòtica que cante les gestes de la raça o als hèroes que la honoraren.
- IV. Una col·leccio de les publicacions de Lo Rat Penat, no exhaurides: A l’autor de la millor poesia festiva, costumista o descriptiva apropiada al Pais Valencià.

LITERATURA:

- I. Una col·leccio de les publicacions de Lo Rat Penat no exhaurides: A l’autor de la millor novel·la valenciana.
- II. Una atra col·leccio igual: A l’autor de la millor producció escènica.
- III. Encara una atra col·leccio: A l’autor del millor aplec de contes o rondalles.
- IV. De L’Excel·lentíssim Ajuntament d’Alacant: Un objècte d’art al millor treball sobre “El sentiment de la tèrra alacantina en l’obra de Gabriel Miró”.
- V. Del Baró d’Alcahalí: Un objècte d’art a l’autor del més ben escrit treballs en pròsa sobre “Relació dels autes sacramentals valentins, en los del gloriós poeta En Félix Lope de Vega”.
- VI. D’En Gaeta Huguet Segarra: Cent pessetes al millor “Treball periodístic –un o més articles- en defensa de la reconstitució de la Pàtria Valenciana” i, cent pessetes més per a despeses de publicació si calen.
- VII. De “Pensat i Fet”, revista literaria: Un objècte d’art a l’autor de la millor coleccio d’Anécdotes fallers”.
- VIII. Del Setmanari Valencianista “Acció”: Un objecte d’art al millor treball sobre “Normes Periodístiques per a intensificar la propaganda valencianista”.
- IX. De “Edicions Accio”: Publicació i entrega de 25 exemplars a l’autor de la millor novel·la valenciana d’assumpte lliure d’una extensió màxima de 200 quartelles escrites a màquina i dos espais”.

BELLES ARTS:

- I. Una placa d’argent: A l’autor que millor desenrotlle, ab lletra i música, “Tres cançons valencianes per a tiple, baríton i tenor”.
- II. De la Cambra Oficial de la Propietat Urbana de la Provincia de Valencia: 500 pessetes al millor treball “Estimulament a la construcció per emplear en l’ornat de les façanes els caràcters o motius típicament valencians”, qual concessió és condicional a la facultat de que la propietat intel·lectual del treball reste a favor d’esta Cambra, per a editar-lo si cal, o per a demás drets sens limitació de cap mena.

CIÈNCIES HISTÒRIQUES I SOCIALS:

- I. De L’Excel·lentíssim Ajuntament d’esta Ciutat, President Honorari de Lo Rat Penat: 1000 pessetes a l’autor del millor treball: “Monografia Històrica i documentada relativa als Portals de la Ciutat dits del Real, Trinitat, Nòu, Quart i sant Vicent” ab la obligació d’entregar a l’Arxiu-Biblioteca Municipal una còpia, degudament autoritzada i relligada, de la mencionada obra.

- II. De la excel·lentíssima Diputació Provincial de València: 1000 pessetes a l'autor del millor "Catàleg de l'actual reiqueça ceràmica al País Valencià (fons dels museus, col·leccions particulars, retaules dels carrers, etc)" ab la condició de que l'original del mateix reste propietat de la Diputació ab dret a publicar-lo.
- III. De L'Excel·lentíssim Ajuntament de Castello: 250 pessetes a l'autor del millor "Estudi documental sobre un període d'art mig-aval a les terres castellonenques".
- IV. De la Excel·lentíssima Diputació Provincial de Castello: 500 pessetes a l'autor de la més depurada "Monografia documentada sobre músics de la Província de Castelló", previa entrega de 25 exemplars d'esta Corporació, de l'obra editada.
- V. De la Excel·lentíssima Diputació Provincial d'Alacant: Un objecte d'art a l'autor del millor treball sobre "En Jaume I vist com polític i demòcrata".
- VI. de L'Excel·lentíssim Arquebisbe de València: Un objecte d'art a l'autor del millor treball sobre "La Església i parròquia de Sant Andreu, de València, Monografia històrica i artística".
- VII. De la Universitat Literaria de València: 50 pessetes a l'autor del millor treball sobre "Bio-bibliografia d'un distinguit universitari ja fallit.
- VIII. De la societat de Mestres Sastres: Un objecte d'art a l'autor del millor treball sobre "Història documentada dels edificis o predis que vingueren a ésser per el temps propietat dels sastres al redós de la casa social, a partir del segle XIII".
- IX. Del Col·legi d'advocats de València: Un objecte d'art a l'autor de la més acabada "Monografia històrica del Col·legi".
- X. De la Escola Graduada Olòriz de València: 150 pessetes a l'autor de la millor "Biografia sobre el filàntrop Dr. Olòriz, fundador del Grup Escolar que'n València dú el seu nom".

ECONOMIA:

1. De la Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació de València: 150 pessetes a l'autor del millor treball que tracte sobre "les noves indústries que podrien implantar-se en nostra regió".
2. De L'Ateneu Mercantil de València: 250 pessetes a l'autor del millor treball que tracte sobre el següent tema: "Estudi referent a la organització agrícola, industrial i mercantil del País Valencià, i elements conreadors i defensius que degueren informar-la".
3. Del Centre d'Estudis Econòmics Valencians: Un objecte d'art a l'autor del millor treball sobre "Les relacions econòmiques de València ab el Mediterrani i fins el segle XIX".

PEDAGOGIA:

- I. De la Cambra Oficial Agrícola de la Província de València: Un objecte d'art a l'autor del millor treball sobre "Historia de l'agricultura valenciana relacionada, principalment, en lo que és referit als cultius especials i intensius ab sos mètodes més apropiats". Tot açò apropiat per a sa difusió en les escoles elementals. La Junta de Govern de la Cambra es reserva el dret de publicació del treball premiat si així ho acòrda.
- II. De L'Associació Protectora de L'Ensenyança Valenciana: 50 pessetes al millor treball que tracte "El monolingüisme valencià a les escoles".⁴⁰

El 29 de juliol de 1935 el periòdic *La Voz Valenciana* publicà un article titulat "Anteanoche se celebraron en el Principal los Juegos Florales", en el que detallava exhaustivament la celebració dels mateixos, emmarcats com sempre en les activitats de la Fira de Juliol, i en el que s'especificava els fallos del jurat i el discurs del mantenedor, el tenor literal del qual es el següent:

⁴⁰ Archiu de Lo Rat Penat. Archivador de l'any 1935.

“El pasado sábado tuvo lugar en nuestro teatro Principal, la celebración de los Juegos Florales de Lo Rat Penat, de los que ya nos ocupamos extensamente el mismo día. El teatro ofrecía un magnífico aspecto, abundando el elemento femenino que con su presencia realzaba la belleza del acto.

Tras de la entrada de la comitiva, integrada por el Ayuntamiento, Diputación y personalidades de la Ciencia y las Letras, dió comienzo el acto concediendo la palabra el alcalde al presidente de la sociedad señor Monmeneu, que seguidamente leyó unos bellísimos y floridos versos valencianos, a cuyo final fue muy aplaudido. Acto seguido el secretario del Consistorio de Mantenedores dio lectura al fallo del jurado, hasta el premio de la Flor Natural, que este año se la lleva el poeta Enrique Navarro Borrás, que hace dos años la ganó también. El alcalde entregó la flor al poeta y éste en compañía de una comisión de socios de Lo Rat Penat se dirigió en busca de la reina entrando Martí, don Miguel García Villagrasa ambos por el pasillo central de butacas y siendo recibidos con una estruendosa ovación. Ya colocada la reina en su trono y rodeada de su Corte de Amor, se procedió a la lectura de la poesía premiada, cuyo texto ya hemos publicado. El fallo del Jurado: Este año han quedado desiertos, o no han sido adjudicados ni la “Engalantina d’Or” ni la “Viola”, premios ordinarios ambos, y han quedado desiertos los principales premios con temas históricos. He aquí dicho fallo:

FLOR NATURAL:

Accésits: *Enrique Durán y Tortajada, Prudencio Alcón y Mateu y Amadeo González Torres.* VIOLA D’OR: *No se adjudica*

Accésits: *El Rabí de Benogrà i don Prudencio Alcón y Mateu.*

ENGALANTINA: *No se adjudica*

Accésits: *El Rabí de Benogrà y B. Ortín Benedito.*

POESÍA FESTIVA: *Jose Mª Juan García.*

Accésits: *Jose Mª Juan García y Prudencio Alcón y Mateu.*

PREMIO DE LA ANTERIOR REINA DELS “JOCES FLORALS” señorita Desamparados Sarthou Stoner: *B. Ortín Benedito*

PREMIO A LA MEJOR NOVELA VALENCIANA: *B. Morales Sanmartín.*

PREMIO A LA MEJOR PRODUCCIÓN ESCÉNICA: *Juan M. Borrás Jarque.*

Accésit: *José Mª Juan García.*

PREMIO A LA MEJOR COLECCIÓN DE CUENTOS: *Desierto*

PREMIO DEL EXCELENTÍSIMO AYUNTAMIENTO DE ALICANTE: *Enrique Orts Ausina.*

PREMIO DEL EXCELENTÍSIMO BARÓN DE ALCALALÍ: *Desierto*

PREMIO DE DON CAYETANO HUGUET SEGARRA: *Enrique Navarro y Borrás.*

Accésit: *Amadeo Gozávez Torres.*

PREMIO DE LA REVISTA PENSAT I FET: *No se adjudica.*

PREMIO DEL SEMANARIO ACCIÓ: *Juan Sallares.*

PREMIO DE “EDICIONS ACCIÓ”: *Vicente Casp y Verger.*

PREMIO DE TRES CANCIONES VALENCIANAS: *No se adjudica.*

Accésits: *Francisco Andrés Romero y Enrique Ortí y Riva.*

PREMIO DE LA CÁMARA OFICIAL DE LA PROPIEDAD URBANA DE LA PROVINCIA DE VALENCIA: *No se adjudica.*

PREMIO DEL EXCELENTÍSIMO AYUNTAMIENTO DE ESTA CIUDAD, PRESIDENTE HONORARIO DE LO RAT PENAT: *Desierto.*

PREMIO DE LA EXCELENTÍSIMA DIPUTACIÓN PROVINCIAL DE VALENCIA: *Desierto*

PREMIO DEL EXCELENTÍSIMO AYUNTAMIENTO DE CASTELLÓN: *Angel Sánchez Gozalbo*

PREMIO DE LA EXCELENTÍSIMA DIPUTACIÓN PROVINCIAL DE CASTELLÓN: *Vicente Ripollés Pérez.*

PREMIO DE LA EXCELENTÍSIMA DIPUTACIÓN PROVINCIAL DE ALICANTE: *Teresa Calatayud Rives.*

Accésit: *Enrique Orts Ausina.*

Accésit: *José Abad Abad.*

PREMIO DE LA SOCIEDAD DE MAESTROS SASTRES: *Desierto.*

PREMIO DEL COLEGIO DE ABOGADOS: *Desierto.*

PREMIO DE LA ESCUELA GRADUADA OLORIZ DE VALENCIA: *Teresa Calatayud Rives.*

Accésit: *José Abad Abad y Enrique Orts Ausina.*

PREMIO DE LA CÁMARA OFICIAL DE COMERCIO, INDUSTRIA Y NAVEGACIÓN DE VALENCIA: *Teresa Calatayud Rives.*

PREMIO DEL ATENEO MERCANTIL: *Teresa Calatayud Rives.*

PREMIO DE LA ASOCIACIÓN PROTECTORA DE LA ENSEÑANZA VALENCIANA: *Primitivo Gómez Senent.*

Firman estos fallos los señores siguientes: *Ramón Andrés Cabrelles, Francisco Caballero Muñoz, Pascual Asins Lerma, Vicente Ramírez Bordes, Rafael Gayano Lluch, Cayetano Huguet Segarra, Francisco Soriano Bueso, Manuel Siguenza Alonso, José Domínguez Boví, Miguel Asensi Martínez, Joaquín Rieta Sister, J. María Manuel Cortina Pérez, Teodoro Llorente Falcó, Salvador Carreres Zacarés, Nicolás Primitivo Gómez Serrano, Godofredo Ros Fillol, Vicente Genovés Amorós, Francisco Martínez Martínez, José Penichet Delgado, José Casanova Dalfó, Carlos Salvador, Emilio Lluch Artal y José García Juan. El presidente Carlos Sarthou Francesch.- Secretario General F. García Gascón.*

Tras la lectura de dicho fallo fueron proclamados “Mestres en Gay Saber” *don Salvador Soler Soler y Don Enrique Ortí Riva.*

También obtienen el mismo título *don Ramón Manfero*, de Barcelona, *don Bernardo Ortolá* y *don Bernardo Ortín.*

El discurso del mantenedor.

Este año se encargó del discurso de mantenedor el alcalde *don Manuel Gisbert*, que comenzó con bellas y galantes frases dedicadas a la hermosura de la reina a la que pidió inspiración.

Tras unas explicaciones previas de por qué aceptó el encargo, entra a glosar la trilogía Patria, Fe y Amor, llegando a la conclusión de que estos tres móviles del espíritu eran la fuerza capaz de conseguir que la nacionalidad valenciana llegase a ser una realidad.

Hablando de la obra valencianista cita cariñosamente a *Martínez Sabater, Martínez Ferrando...*, que señalan nuestros antepasados.

Hay que tener Fe en el pueblo y en el ideal.

Terminó su discurso personificando en la juventud, amor y belleza de aquella reina que presidía los ideales a que se había referido. Un viva a Valencia contestado unánimemente por el público, fue el término de discurso del señor Gisbert, que fue largamente ovacionado.

A continuación la reina salió acompañada de su comitiva, prolongándose la fiesta en el pabellón municipal hasta altas horas de la madrugada”.⁴¹

⁴¹ Archiu de Lo Rat. Document n° 69. Carpeta 1.

L'entrega de premis se completà en el concert de l'Orquesta Sinfonica y el certamen regional de rondalles a carrec d'El Micalet.⁴²

L'influencia de Lo Rat Penat conduí a que se celebraren Jocs Florals en atres poblacions de la provincia de Valencia, per eixemple els d'Alzira, que alcançaren gran esplendor, i la seua Comissio d'Actes Civils Lliteraris sollicità tema i premi per als mateixos, la Junta de Govern autorisà a la presidencia per a que senyalarà tema i se concedira com a premi un lot de llibres de Lo Rat Penat.⁴³ El tema que se desenrollà fon "Biografia d'un fill il.lustre de Alzira".⁴⁴

Per atra part, en la ciutat d'Elig tambe se feu este certamen i ad ell s'invità al president Josep Monmeneu per a que actuara com a mantenedor del mateix.⁴⁵

En el mes de setembre de 1935 Benimaclet se va vestir de gala i organisà tambe Jocs Florals, en els que el poeta premiat Josep Vecina elegi a la seua filla Lolita regina d'ells. Actuà com a mantenedor el canonge de Jerez de la Frontera, el valencià Vicent Bernardo Martí.

L'edicio dels Jocs Florals de 1935 denotà els temps difícils, i això ho demostra la menor afluencia de public als mateixos respecte d'anys anteriors, cosa de la qual es feu eco la premsa local: "el concurso de forasteros fue escaso".⁴⁶

El dia 7 de juliol en el Camp del Mestalla se celebrà una concentració organitzada pel Partit Republicà Autonomista (blasquiste) a la que acodiren mes de quaranta mil persones. El dumenge següent el sindicalista Angel Pestaña pronuncià un mitin en el Teatre Apolo al que va assistir un public numeros.⁴⁷ Tota esta intensa activitat política del mes de juliol no fon un obstacul per a que el dia 27 se celebraren com cada any els Jocs Florals en el Teatre Principal en el seu habitual esplendor. Encara que alguns premis quedaren deserts, fet que deu ser objecte d'anàlisi tenint en conte la situació general de tensió, no es manco cert que entre els premiats s'encontren personalitats decisives del valencianisme com Vicent Casp i Nicolau Primitiu entre atres.

Pero eixa lluentor exterior i eixe intent vertebrador no impedi que se puga afirmar que se estava ya en vies de descomposició.

3.1.2. LES ACTIVITATS DE LO RAT PENAT: SIMBOLS DE COHESIO.

Ademes dels Jocs Florals, activitat de mes projecció exterior de Lo Rat Penat, existien dos tipus d'iniciatives culturals que segons la periodicitat en que se celebraven podem calificar d'annuals i puntuals.

Respecte a les primeres destaquen els Concursos de Llibrets de Falla, la Celebració dels Gloriosos, la Representació dels Milacres de Sant Vicent, i el recital poètic a la Mare de Deu dels Dolors.

En relació al Concurs de Llibrets de Falla, per a l'any 1935 la Junta Directiva acordà que serviren les bases de l'any anterior, i fixà com a determini de presentació el 14 de març a les 12 hores. Les condicions eren presentar tres llibrets en els que no devia figurar el nom de l'autor. Els premis foren tambe els de costum, afegint-ne dos mes, consistents en dos diplomes de Lo Rat Penat a les comissions que presentaren el millor llibret. En quant al repartiment dels mateixos se decidí que fora el 17 de març a les 19 hores.⁴⁸ Respecte a la concessió de premis per part de l'Ajuntament de Valencia Rafael Gayano Lluch realisà gestions per a aclarar tot lo relatiu ad això i se determinà que la quantia seria la següent: primer premi 100 pessetes, segon 50 i tercer 25 pessetes.⁴⁹

⁴² *Almanaque Las Provincias*, per a 1936, p. 59.

⁴³ *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 30 d'abril de 1935.

⁴⁴ *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 6 de maig de 1935.

⁴⁵ *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 25 de juny de 1935.

⁴⁶ *Almanaque Las Provincias*, per a 1936, p. 59.

⁴⁷ *Almanaque Las Provincias*, per a 1936, p. 58.

⁴⁸ *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 26 de febrer de 1935.

⁴⁹ *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 12 de març de 1935.

La tradicional festa d'Els Gloriosos celebrava la resurreccio de Crist a través del toc de campanes en la Torre d'El Micalet el Dissabte de Gloria, ya que des del Dijous Sant pel mati les campanes permaneixien en silenci. De dijous a dissabte de Semana Santa no hi havia transit rodat en les immediacions de la catedral, i aixina la Plaça de la Verge quedava sense circulacio, sumergida en un mutisme asombros. A les 10,30 hores del mati del dissabte començava la Missa de Gloria, per a continuar en el volteig de les campanes una vegada acabada esta. A partir d'ahi tot era festa, s'esperava que passara el primer vehicul per la plaça per a obsequiar-lo en algun motiu pasqüer, i allí es donaven cita numerosos ratpenatistes, resultant una festa pintoresca i costumista.

L'organisacio per part de la societat començava el dia anterior en l'instalacio de taules per a la venda de bolletes de la tradicional rifa de cistelles i cabaços que contenien tots els elements tradicionals per a una bona celebracio pasqüera (cacherulos, llonganices de pasqua i mona). El sorteig s'efectuava al primer toc de campana. Ademes es preparava una monumental "mascletà" i es realisava un concert musical.

Acodien ad est acte gran quantitat de persones per lo que es va convertir en una diversio agradable i popular, pero paulatinament va anar decaiguent com a conseqüència dels canvis socials produïts.

Lo Rat Penat des de la seua fundacio s'interessà per la tradicional festa dels Milacres de Sant Vicent, i posteriorment escomençà a premiar als autors. Consistia en la representacio d'u dels milacres del Sant valencià, la peculiaritat de la qual estrebava en que eren chiquets els actors. Es a partir de 1940 quan prospera esta evocacio, i per este motiu s'incrementaren els premis i la quantia dels mateixos. Ademes de premiar als autors tambe ho fa als chiquets actors i concedix un guardo al millor Sant Vicent i a la millor diccio.⁵⁰

La Mare de Deu dels Dolors ha segut tradicionalment la patrona dels poetes valencians, i en motiu d'aixo des de la fundacio de Lo Rat Penat es ve celebrant el Divendres de Dolors, es a dir, el divendres anterior al Divendres Sant, en un recital poetic en la seu social.

Aixina puix, des de principis de segle n'hi ha constancia d'estes velades que se realisen, com s'ha dit, el divendres anterior al Dumenge de Rams, en les que intervenia normalment algun grup musical, en freqüència la Coral Lo Rat Penat, per a interpretar musica religiosa entrelaçada en els versos dels poetes.

A partir de 1940 l'assistencia de public ana creixent, ya que anualment s'elegia a set dels millors poetes en el fi de que glossara cada u d'ells un dolor a la Mare de Deu:

- 1.- La profecia de Simeo
- 2.- La Fugida a Egipte
- 3.- Jesus perdut en el Temple
- 4.- L'encontre en el carrer de l'amargura
- 5.- Crucifixio de Crist.
- 6.- Devallament de la Creu
- 7.- Jesus en el Sepulcre

Degut ad est increment d'espectadors, els organiadors del recital poetic observaren l'impossibilitat de que poguera seguir tenint lloc en el salo de regines, que era a on tradicionalment es fea, per lo que varen decidir traslladar l'acte a les parroquies de la ciutat de Valencia, la primera d'elles en la que es va celebrar fon l'Iglesia d'El Salvador. Estes velades estagueren presidides per la Regina dels Jocs Florals.

En l'any 1935 s'acordà en junta que l'organisacio correguera a carrec dels presidents de les seccions de Lliteratura i Musica, i es va autorisar al vocal Prósper per a que en el nom de la societat invitara a Zahonero

⁵⁰ L'essencia d'esta celebracio es retre-li un chicotet homenage a Sant Vicent Ferrer, Patro del Regne. Per ad això es representaven a l'aire lliure i en valencià chicotetes peces de caracter popular, que cridaven l'atencio pel fet de ser chiquets els actors que les interpretaven. Solien ser chicotetes obres dramatiques que tenien com a transfondo la figura del Sant ressaltant alguns dels seus milacres o acontenyiments de la seua vida. El seu orige es remonta al segle XV, epoca en la que es va representar un milacre que feu Sant Vicent Ferrer sent un chiquet, al curar unes ulceres malignes a Antoni Garrigues. Ara be, el primer altar va ser creat coincidint en el sext aniversari de la seua canonisacio en 1461, en el carrer de La Mar, en lo que enllaça en la tradicio valenciana de respresentar teatre hagiografic.

en el fi de que actuara com a mantenedor de la festa, i en cas de rebujar el dit oferiment ho intentara en alguna altra personalitat eclesiastica. S'acordà el dia 11 d'abril a les 18,30 hores per a la realisacio de l'acte,⁵¹ pero posteriorment, fon traslladat al 15 d'abril a les 19 hores per problemes d'agenda, es a dir, el dia de Dimarts Sant.⁵²

Les Creus de Maig consistixen en cobrir o realisar creus en flors durant el mes de maig i està directament relacionat en la festivitat religiosa de la Santa Creu que se celebra el 3 de maig.

En Valencia ve celebrant-se des de fa segles, pero va adquirir mes esplendor a partir del segle XIV, quan els jurats de la ciutat varen decidir alçar creus gotiques en el fi de delimitar la ciutat. Lo Rat Penat organisà el primer concurs en 1925 en col·laboracio en l'Ajuntament de Valencia, i des de llavors s'ha seguit la tradicio, no sense periodos manco quantiosos en el seu numero lligats a l'acontenyer politic.

El 9 d'octubre es commemora la conquesta de Valencia per Jaume I d'Arago. A finals del segle XIX la festa recuperà la seua significacio per iniciativa de Lo Rat Penat a l'organisar una visita al monument de Jaume I en la Plaça del Parterre. Tambe organisà una provesso civica, i el dumenge anterior ad esta data es tenia per costum realisar una excursio al monasteri d'El Puig.

Depenent de les circumstancies politiques esta festa va anar canviant el seu protocol. La casi totalitat dels ratpenatistes acodièn a la provesso civica que se celebrava en motiu d'esta commemoracio, encara que el dia no fora festiu. Poc a poc va adquirir major caracter oficial fins que finalment, el 9 d'octubre s'ha convertit en el dia de La Comunitat Valenciana.

En l'any 1935 es publicà en premsa una nota que resumia lo ocorregut en esta data, el contingut de la qual diu lo següent:

“Las fiestas de San Donís se celebraron con especial brillantez. El Alcalde dirigió una alocución a los vecinos para que se asociasen a esta fiesta, y la tarde de dicho día, una nutrida manifestación, presidida por las autoridades, visitó el monumento al rey Don Jaime, pronunciándose y llenándose el pedestal de coronas y de flores. El domingo siguiente se hizo un “aplech” al Monasterio de El Puig”.⁵³

L'acte dedicat a la Mare de Deu dels Desamparats, patrona de Valencia, despertava gran devocio. En motiu d'esta festivitat que se celebra el segon dumenge de maig, en la seu de Lo Rat Penat es realisaven velades llieteraries i musicals sobre la figura de la Mare de Deu.

En 1935, est acte tingue lloc el dia 11 de maig a les 22 hores, i fon organisat per les seccions de musica i lliteratura.⁵⁴

El tradicional acte popular del trasllat de la Mare de Deu demostrà una vegada mes la devocio dels valencians per la seua patrona, reflexat en el següent articul de premsa:

“Sin programa de festejos ni procesión se celebró con gran entusiasmo, se limitó al traslado de la venerada imagen desde la Capilla donde se venera a la Catedral y de la Catedral a su capilla, actos ambos que revistieron un gran esplendor porque a aclamar a la Patrona de Valencia acudió un concurso formado por millares de católicos”.⁵⁵

La festivitat del llibre, es una commemoracio en la que se tracta d'un chicotet homenage al llibre, que se fa extensiu al mon valencià de les lletres. Se celebrava en el mes d'abril, coincidint en la festivitat de Sant Jordi

⁵¹ *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 2 d'abril de 1935.

⁵² *Acta Junta de Govern* de Lo Rat Penat 9-1-1935.

⁵³ *Almanaque Las Provincias*, per a 1936. p. 63

⁵⁴ *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 30 d'abril de 1935.

⁵⁵ *Almanaque Las Provincias*, per a 1936. p. 56.

o en la mort de Cervantes. Per a 1935, s'acordà que el senyor Vercher, encarregat de la seccio de publicacions l'organisara en gran esplendor el dia 23 d'abril,⁵⁶ objectiu que s'alcançà ya que fon elogiat per tota la premsa local:

“Merece destacarse por su importancia la Fiesta del Libro, que fue una verdadera exposición del libro valenciano, mereciendo unánimes elogios de la prensa”⁵⁷

En est any el premi recaigue en la llibreria dels senyors Huici successors de Maragat.⁵⁸

La cavalcata ludica denominada Batalla de Flors s'instaurà en Valencia a proposta del Baro de Cortes de Pallás, President de Lo Rat Penat en 1891. Es tractava d'un desfile de carrosses adornades en flors, a on les persones que anaven en elles intercanviaven flors en el public que presenciava l'acte.

S'incorporà a la Fira de Juliol de la ciutat i formà part del programa de festejos en honor a Sant Jaume. Es celebra en el Passeig de l'Albereda i es premia a les millors carrosses, el maxim guardo del qual duya el nom de Baro de Cortes.

A lo llarc de la seua historia travessà epoques de crisis, pero en 1931 renaixque definitivament gracies a la labor del regidor Enric Durán i Tortajada.

La societat Lo Rat Penat sempre oferia un premi a la carrossa guanyadora, i en Junta de Govern s'acordà per a l'any 1935 concedir com de costum una senyera.⁵⁹

En eix any es va vore molt concorreguda, obtigue el primer premi el coche de l'Alcalde i el segon l'Associacio de la Premsa Valenciana. El premi Baro de Cortes fon per al carruage de l'Ateneu Mercantil.⁶⁰

Ademes de totes estes celebracions que se repetien de forma sistemática cada any, existien atre tipo d'activitats puntuals, com velades, conferencies per part de personages ilustres, excursions ad algun punt de la geografia valenciana a on es realisaven exposicions, i homenages, destacant per la seua importancia en 1935 les següents activitats:

- Homenage a Lluís Cebrián Mezquita, antic croniste de la ciutat, en l'intencio d'inaugurar un monument dedicat ad ell. Es celebra el 17 de febrer.⁶¹
- Imposicio de l'insignia de Lo Rat Penat a l'alcalde de la ciutat Manuel Gisbert per la seua labor valencianista.⁶²
- Conferencia de Román Perpinyá, director tecnic del Centre d'Estudis Economicos, desenrollà el tema “Defensa de la economía valenciana”.⁶³
- Assistencia a l'acte de colocacio de la primera pedra per al monument a Blasco Ibáñez en Burjassot.⁶⁴
- Concert en honor de Lo Rat Penat en el salo del Conservatori de Musica a carrec de l'Orfeo valencià.⁶⁵
- Visita de la Comissio Fallera del carrer de Pelayo per a entregar a Lo Rat Penat un diploma nomenant-los socis d'honor.⁶⁶
- Dijous 25 d'abril. Conferencia per la commemoracio de la batalla d'Almansa a carrec del diputat a Corts Joaquim Reig, de la CEDA.⁶⁷

⁵⁶ *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 12 de març de 1935.

⁵⁷ *Almanaque Las Provincias*, per a 1936, p. 152.

⁵⁸ *Almanaque Las Provincias*, per a 1936, p. 54.

⁵⁹ *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 9 de juliol de 1935.

⁶⁰ *Almanaque Las Provincias*, per a 1936, p. 60.

⁶¹ *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 8 de giner de 1935.

⁶² *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 8 de giner de 1935.

⁶³ *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 5 de febrer de 1935.

⁶⁴ *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 12 de febrer de 1935.

⁶⁵ *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 12 de febrer de 1935.

⁶⁶ *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 6 de març de 1935.

⁶⁷ *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 26 de març de 1935.

- Excursions a la capella de la Mare de Deu en les festes commemoratives del cinquantenari del seu patronat.⁶⁸
- Conferència del senyor Almela i Vives, cronista i historiador el dia 21 de febrer desenrollant el tema “Palmeres Valencianes”.⁶⁹
- Conferència del Doctor Trigo Mezquita “Coses que interesen a Valencia”.⁷⁰

Després del parentesis forçós de la guerra civil totes estes tradicions varen ser recuperades per Lo Rat Penat per lo que es pot afirmar que tingue un caracter de pioner en quant a les noves preocupacions antropològiques.

3.1.3. CRISIS POLITICA I REPERCUSSIO EN LO RAT PENAT.

A principis de 1935 ya es deixà vore la greu situació que s’aveïnava, no a soles en quant al desorde de tipològic o social, que ya eren evidents, sino també dins de Lo Rat Penat. Antoni Igual i Úbeda calificà est any com “any d’evident descomposició”.⁷¹

A finals de 1934 cessa la Junta de Govern en Nicolau Primitiu Gómez al cap i es nomenà atra nova presidida per Josep Monmeneu Gómez. Este canvi no es va produir de forma dràstica ya que encara que els desacorts entre els membres eren patents no n’hi hague enemistat manifesta per part de ningú d’ells.

En primer lloc son notories les discrepàncies entre Nicolau Primitiu i la Junta de Govern que va presidir, ya que este propongue una reforma en els estatuts de l’entitat que conduïa a un augment de les quotes dels socis, concretament d’una pesseta mensual, lo que va originar l’oposició dels membres de la mateixa, a soles dos persones acceptaren el dit increment. Els que se varen opondre ad esta reforma, que varen ser practicamente tots els components de la Junta de Govern, argumentaven que si esta es duya a terme es produïrien nombroses baixes entre els socis, a lo que el President respongue que les altes les superarien en creixens. Observem com el no augment de la quota suponia el desig de mantindre associats en poca capacitat económica, en lo que s’era fidel al llegat de Constanti Llombart de que Lo Rat Penat fora el lloc d’encontre de poetes de quant i poetes d’espardenya. En definitiva esta idea expressava que en Lo Rat Penat devien estar els valencianistes, foren rics o pobres, d’ahi que el debat sobre les quotes no quedara en una cosa merament tècnica sino que estava en joc l’espírit ratpenatista, o aixina ho creïen els socis.

Per la seua part, Nicolau Primitiu opinava que hi hauria mes altes, o, a lo manco, que els ingressos pujarien i seria la forma de poder materialisar les iniciatives existents i no estar sempre a expenses de la subvenció, molt mermada per una atra part per les dificultats presupostaries de la Republica.

Nombroses opinions es manifestaren en la referida Junta de Govern. En este sentit Vercher apuntà que l’augment produiria un efecte pernicios, i deixà clar que això era lo que ell pensava, que no ho fea per a aferrar-se la quantitat de mes que devia pagar si es que s’arribava a l’acort de prendre esta mida. Sanmartín expongue que molts no havien pogut seguir al President i a les dos persones que sí havien augmentat les seues quotes per que la seua situació económica no els s’ho permetia.

Nicolau Primitiu expongue que havia entrat en la presidència de Lo Rat Penat en grans ilusions que li varen fer desplegar una gran activitat durant els primers mesos. Per atra part estes ganas de treballar “es veren truncades per l’oposició i alguns membres de la Junta de Govern”.⁷² Li dolgue especialment el fet de que la discrepància mes forta es produïra precisament en el si de la junta, i que ningú recolzara les seues propostes, degut a que se calificava com a soci protector, pagava deu pessetes al mes, associà a tota la seua familia al

⁶⁸ *Llibre d’Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 11 de juny de 1935.

⁶⁹ *Llibre d’Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 12 de febrer de 1935.

⁷⁰ *Llibre d’Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 12 de febrer de 1935.

⁷¹ Antoni IGUAL ÚBEDA. *Historia de Lo Rat Penat*. Excm. Ajuntament de Valencia 1959. p 107.

⁷² *Llibre d’Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 29 de desembre de 1934.

ratpenatisme, en el sacrifici econòmic que allo conduïa en una època tant difícil, i a pesar de tot allo ningú tingue en compte els seus esforços de cara a la societat. Esta idea de sacrifici volia transmetre-la als altres membres perquè creïa que eren ells els que deurién lluitar per a que la societat, que passava per moments difícils, ixquera avant.

Darrere d'estes diferències es donà per acabat l'assunt en la dimissió de Nicolau Primitiu Gómez Serrano i prengueren possessió els membres de la nova junta tal com es reflexa en l'acta de Junta General en la que fou elegit president Josep Monmeneu.⁷³

A pesar d'estos desacords, la figura de Nicolau Primitiu fou molt elogiada tant pel President entrant, Josep Monmeneu, com pels nous membres de la junta, dedicant-li paraules afectuoses en l'acte de presa de possessió dels nous càrrecs i en la celebració per primera vegada en l'història en Lo Rat Penat d'un "Dinar de Germanor" entre les dos juntes.

Els membres que la componien foren els següents: Monmeneu, Rieta, Ramírez, Ferrer, Gayano Lluch, Domínguez, Gasch, Gayano, Soriano, Asins, Casanova, Sigüenza, Cabrelles, Sanmartín, Vilella i el Secretari. Observem que a pesar del canvi del President, hi ha membres que pertanyien a la junta de Nicolau Primitiu.

En altre orde de coses, la situació de les institucions locals travessaven mals moments. La Diputació Provincial s'encontrava dirigida per una Comissió Gestora al front de la qual estava el senyor Ortega. Els problemes econòmics eren acucians: denuncià este President en nombroses ocasions els balafiaments que es feien en ella, lo que provocava nombrosos escàndols dels que se feu eco la premsa en repetides ocasions.⁷⁴ Front a este panorama l'obtenció de subvencions era difícil.

En l'Ajuntament de la ciutat la situació no era menys greu: "Cubiertas las vacantes de nuestro Ayuntamiento con nombramientos hechos por el Gobernador, constituido el Ayuntamiento en los primeros de Diciembre del año anterior y elegido alcalde D. Manuel Gisbert, presentáronse varios recursos contra esta constitución, siendo éstos fallados a favor de los recurrentes, y produciendo ello una anómala situación en nuestro consejo que se prolongó durante todo el mes y parte del siguiente".⁷⁵

En el mes d'abril d'est any ja fou nomenat com a alcalde de València Manuel Gisbert, segons consta en l'acta de la nova Junta de Govern de Lo Rat Penat, que acordà visitar-lo el matí del dia 5 d'este mes.⁷⁶

Encara que es varen realitzar un bon nombre d'actes i l'activitat habitual ratpenatista es desenrollava, al finalisar 1935 molts membres de la junta no assistien a les reunions, la situació econòmica era cada vegada pitjor, i el cobrament de les subvencions a càrrec d'òrgans oficials era cada vegada més difícil, donades les circumstàncies per les que se travessava. A tot això n'hi ha que sumar la malaltia del President que es va vore obligat a faltar a nombroses reunions, en les que fou substituït pel vicepresident Carles Sarthou.

3.2. EL DRAMA DE LA GUERRA I LO RAT PENAT.

S'ha apuntat que la societat Lo Rat Penat cari d'activitat durant el trièni 1936-39. Antoni Igual Úbeda aixina ho manifestava i considera que hague un parentesis durant eixos anys.⁷⁷

En canvi, ultimament n'hi ha dades que senyalen que sí hague moviment dins de la societat. En qualsevol cas, i a pesar de la falta d'informació fefaent, després del 18 de juliol de 1936, lo que sí es cert es que a principis d'eix any començaren els preparatius d'actes que mai arribarien a materialisar-se com a conseqüència del conflicte bèl·lic.

⁷³ *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 3 de gener de 1935.

⁷⁴ *Almanaque Las Provincias*, per a 1936. p. 64.

⁷⁵ *Almanaque Las Provincias*, per a 1936. p. 51.

⁷⁶ *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 2 d'abril de 1935.

⁷⁷ Antoni IGUAL ÚBEDA. *Historia de Lo Rat Penat*, Ajuntament de València, València, 1959, p. 107.

Despres de la llarga malaltia del president Josep Monmeneu que li impossibilità durant molt de temps en les seues funcions com a tal, ocupà el seu lloc interinament el vicepresident Carles Sarthou, pero com est ultim renuncià a eixerir el dit carrec se convocaren eleccions a la Junta Directiva a principis de 1936. Nicolau Primitiu, en el primer volum de *Varia* que comprén des de 1934 a 1959, fica de manifest que pogue haver tensions internes. En data de 7 d'agost de 1936 apareix el següent comentari: "se l'han carregat".⁷⁸ Esta frase nos fa plantejar-nos qué fon lo que realment ocorregue.

La nova Junta de Govern estague composta pels següents socis: President: Josep Casanova Dalfó, Vicepresident primer: Lluís Cebrián Ibor, Vicepresident segon: Manuel Tetuá Cases, Secretari General: Jaume Ferrer Vercher, Vicesecretari primer: Emili Baró Bori, Vicesecretari segon: Emili Vilella, Vicesecretari tercer: Joaquim Rieta Síster, Contador: Ricart Sanmartín, Bibliotecari: Rafael Gayano Lluch, Archiver Vitalici: Josep Gasch Juan. Vocals presidents: Carles Sarthou Francesc, de Jocs Florals; Vicent Darás Esteve, d'Interessos Materials; Ramon Andrés Cabrelles, de Teatre; Vicent Ramírez Bordes, de Lliteratura; Teodor Llorente Falcó, en l'area de Ciències Historiques; Manuel Sigüenza, en Belles Arts; Josep Domínguez, en Musica; Ferran Prósper Lara, en Excursions; Pasqual Asins Lerma, en Filologia; Bernat Morales Sanmartín, en el departament de Joventut.⁷⁹

Per atra part sí existia una gran incertea sobre el futur de la societat, i dels seus fondos bibliografics i pictoric-artistics citat en les memories de Nicolau Primitiu en juliol de 1936.⁸⁰ En una nota de Nicolau Primitiu el president de la Comissio de neteja Modest Ibáñez diu: "Lo Rat Penat (...) ha estat sempre dominat per les dretes".⁸¹

¿Qué ocorregue despres de ser nomenat president Josep Casanova Dalfó?. Al pareixer este hague d'eixir de Valencia per la seua vinculacio religiosa, puix era cavaller del Sant Sepulcre. Per atra part, en aquells moments:

"Un grupo de jóvenes ratpenatistas tomó oficialmente el poder en una reunión que se celebró en los locales de la entidad el 11 de Agosto de 1936 i de la que da cumplida cuenta "El Mercantil Valenciano" del día 13 en una nota que explicita que los impulsores de aquella asamblea habían sido Frances Calabuig, Vicent Coret, Antoni Chulià, Ramón Chulià, Josep Espada, Josep Gasch, Manuel Marco, Enric Orts, Joaquim Rieta y Josep Vila Cocon".⁸²

Donat que en la Junta de Govern existent figuraven membres que havien fugit de Valencia, se decidi formar una nova junta que fora acceptada pels comites i els nous poders factics: presidida per Enric Orts i Ausina, i composta per Lluís Cebrián Ibor, Vicepresident; Manuel Marco Millà, Secretari i Domenec Gómez Senent, Enric Bastit i Lluís Guarner com a vocals⁸³, començà el seu camí sense poder fer mes que conservar la seu.

Esta junta no realisà activitat alguna fins al punt que Lo Rat Penat permanence clausurat, pero al menys els seus archius i atres archius que se depositaren en la seua seu se conservaren. Eixa inactivitat ha portat a que les dades d'eixa junta del 11 d'agost de 1936 siguen escassos. No obstant, l'existencia d'esta Junta Directiva està refrendada en les memories de Nicolau Primitiu, qui en data de 1 d'octubre de 1936 fa referencia a la mateixa.⁸⁴ Per atra part, i segons esta mateixa font se te noticies de que ya el 9 d'octubre de 1936 Lo Rat Penat havia segut confiscat⁸⁵, pero en atra nota posterior datada el 21 de decembre d'eix any, Nicolau Primitiu cita textualment:

⁷⁸ Rosa GÓMEZ CASAÑ. *Archivos personales de su abuelo Nicolau Primitiu Gómez*. El nostre mes sincer agraïment per deixar-nos consultar-los.

⁷⁹ *Almanaque Las Provincias*, per a 1940. p. 289.

⁸⁰ Rosa GÓMEZ CASAÑ. *Varia* I volum.

⁸¹ Rosa GÓMEZ CASAÑ. *Varia* IV.

⁸² Carles RECIO. *De Nación Valenciana*. Associacio Cultural Confluencia Valenciana. Valencia 1999. p. 177.

⁸³ Carles RECIO. *De Nación Valenciana*. p. 178.

⁸⁴ Rosa GÓMEZ CASAÑ. *Varia*, volum II.

⁸⁵ Rosa GÓMEZ CASAÑ. II Volum *Varia* III.

“De Lo Rat Penat me diuen que gracies a Lluís Cebrian Ibor y Josep Castanyer Fons qui feren tornar ço que s’havien endut, s’ha salvat per ara i que volen reorganisar allò”.⁸⁶

Pero com ya hem dit totes les intencions de reorganisar Lo Rat Penat se veren tallades per la propia dinamica d’una societat enfrontada i un poble en guerra civil.

3.3. LA SEU ES SALVÀ DE LA CREMA.

Fins al 18 de juliol de 1936 en que començà la guerra civil, sí se realisaren alguns actes. Aixina el 7 de giner se celebrà la sessió inaugural del curs academic dedicada a la commemoració del poeta Teodor Llorente. Ad est acte assistí l’intellectualitat valenciana en ple, i ho presidi la Regina dels Jocs Florals, Concheta Colomer. Tambe estagueren presents el Governador Civil, Capita General de la Tercera Regió i les corporacions locals de l’Ajuntament i Diputació.⁸⁷

Donada l’importancia d’est homenage, tant per la figura a la que se dedicava com per les personalitats que assistiren al mateix, la premsa publicà articles en els que elogià el bon fer de l’organització. Destacaren les actuacions de l’artista valenciana Amparito Martí de Pierrá, que recità varies poesies del mestre, i de la banda municipal, que s’encarregà d’amenisar la velada. Per altra part, alguns poetes llegiren versos que aludien a l’alcalde de la ciutat Manuel Gisbert.⁸⁸

Com en altres moments els fasts de les celebracions contrastaven en la penuria de les arques. A pesar d’esta celebració gloriosa, de portes cap a dins la societat s’encontrava sumida en una greu crisi economica arrastrada des de fea temps. Este succes comença a deixar-se notar a mitat de l’any 1935: en les actes de Junta de Govern se plasmen les dificultats hagudes per a responsabilisar-se dels deutes a col·laboradors en treballs de preparació dels Jocs Florals de l’any anterior, que se resol en un primer moment aportant una cantitat alguns membres de la Junta de Govern, ya que la subvenció a carrec de l’Ajuntament de Valencia no s’havia fet efectiva.

Aixina puix, a principis de 1936 el president Casanova Dalfó ficà en coneiximent de la junta la difícil situació economica de Lo Rat Penat i esperava que en l’esforç de tots se poguera solucionar. Manifestà que l’Ajuntament de Valencia els devia set mil pessetes i creïen que seria difícil cobrar-les ya que les gestions realitzades per ad això no estaven donant els fruits esperats.⁸⁹

Posteriorment seguiren intentant el cobro de la dita subvenció⁹⁰, al mateix temps que el President comunicà que havia consultat l’estat dels deutes de l’Ajuntament de Valencia respecte a la societat i tenia noticies de que a soles percebrien les dos mil pessetes corresponents als Jocs Florals de l’any passat, ya que el restant havia caducat.⁹¹ En data de 30 de juny de 1936 se confirma el cobro.⁹²

El dia 23 de giner se feu un concert de violí i piano a carrec de Josefina i Matildeta Salvador, molt elogiats per la crítica.⁹³ El 6 de febrer se rendí un homenage a l’historiador i cronista de Valencia, Lluís Cebrián, Mezquita, en motiu de complir-se el segon aniversari de la seua mort, en el que se recitaren molts dels seus versos.⁹⁴ Esta velada acordà realisar-la la Junta de Govern.⁹⁵

⁸⁶ Rosa GÓMEZ CASAÑ. *Varia IV*.

⁸⁷ *Almanaque Las Provincias*, per a 1940. p. 289.

⁸⁸ *Almanaque Las Provincias*, per a 1940. p. 289.

⁸⁹ *Llibre d’Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 13 de giner de 1936.

⁹⁰ *Llibre d’Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 10 de giner de 1936.

⁹¹ *Llibre d’Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 1 de juny de 1936.

⁹² *Llibre d’Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 30 de juny de 1936.

⁹³ *Almanaque Las Provincias*, per a 1940. p. 290.

⁹⁴ *Almanaque Las Provincias*, per a 1940. p. 290.

⁹⁵ *Llibre d’Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 27 de giner de 1936.

El President propongue realisar una funcio d'opera en motiu del XXV aniversari del mestre Salvador Giner.⁹⁶ Esta iniciativa fon molt ben acollida, i inclus se contà en la colaboracio desinteressada d'alguns artistes, especialment de la Simfonica Valenciana.⁹⁷ Se trià per a l'ocasio l'opera "El Soñador"⁹⁸ i tenien intencio de celebrar-ho al dia següent dels Jocs Florals en els Viviers Municipals en la cooperacio d'algunes entitats valencianes com la Simfonica i els cors d'El Micalet i l'Orfeo Valencià, ademes d'artistes de gran renom com Maria Llácer i el tenor Cortis. Un enorme escenari natural i un pati de huit mil butaques esperaven est aconyiment, que mai aplegà a celebrar-se.⁹⁹

El 23 d'abril se feu la Festa del Llibre, ya acordada en Junta de Govern el 4 d'abril¹⁰⁰ en la seu social, en el pati de la qual s'instalà una enorme exposicio. A l'acte acodi molt de public, ademes d'alguns autors que tingueren la gentilea de dedicar les seues obres als assistents, arribant-se a vendre en total mes de mil volums.¹⁰¹

En este sentit, s'enviaren cartes d'agraïment a Herminia Casp, Vicentica Ruiz i Ampar Rius per la seua colaboracio en la celebracio del Dia del Llibre datades el 7 de maig de 1936.¹⁰²

Tambe se celebrà la Festa de la Quintilla, en motiu de la festivit de la Mare de Deu dels Desamparats en el mes de maig, "original concurso de improvisaciones cuyo tema lo dio la reina de los juegos florales unos minutos antes y se otorgaron diversos y valiosos premios".

El primer de juny el President llogi a la junta un comunicat que posteriorment dirigiria a l'Alcalde i al President de la Diputacio en el que demanava que convocaren a totes les societats i corporacions artistiques, economicques i culturals en el fi de que se prepararen per a celebrar en 1938, el VII centenari de la Conquesta de Valencia pel rei En Jaume, proponien una serie de manifestacions espirituals i materials.¹⁰³ La premsa se feu eco d'est acort de Lo Rat Penat del 1 de juliol de 1936 i publicà integrament el comunicat el periodic *Las Provincias*. La guerra civil impedi la celebracio.

El 10 de juny se fixà com a data per a la celebracio d'un homenage a Ramon Andrés Cabrelles per la seua labor valencianista, en el que Maximilia Thous pronuncià un discurs. Eixa mateixa nit, la societat oferi un convit en el seu honor al que assistiren ademes de numeroses autoritats mes de doscentes persones.¹⁰⁴

Els Jocs Florals s'organisaren des d'un primer moment en tota normalitat, i se sollicitaren tema i premis a les entitats de costum,¹⁰⁵ prova d'aixo fon que a principis de març se dona conte dels premis rebuts i s'acordà que foren anunciant-se en premsa.¹⁰⁶ Aixi mateix, a finals del dit mes se prengue la decisio de nomenar una ponencia per a redactar el cartell constituïda pels socis Gasch, Gayano i el secretari.¹⁰⁷ Posteriorment, en el mes de maig se llogi en Junta de Govern el cartell dels Jocs Florals, i en acabant d'algunes correccions, com la d'extendre la commemoracio al poeta Rafael Ferrer i Bigné, que tambe havia naixcut fea cent anys, s'acordà enviar-ho a l'impremta per a la seua publicacio.¹⁰⁸

Tambe la correspondencia remesa dona testimoni que Lo Rat Penat preten actuar en normalitat en moments poc normals. Les cartes donen complida mostra del nomenament dels membres responsables dels Jocs Florals. Resultaren elegits per ad eix any els següents: Joaquim Rieta, Asins Lerma, Lluís Martí, Manuel Sigüenza, Josep Domínguez, Vicent Ramírez, Teodor Llorente, Rafael Raga, Francesc Soriano, Ramon A.

⁹⁶ *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 10 de febrer de 1936.

⁹⁷ *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 4 de març de 1936.

⁹⁸ *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 19 de maig de 1936.

⁹⁹ *Almanaque Las Provincias*, per a 1940. p.p. 290-291.

¹⁰⁰ *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 4 de març de 1935.

¹⁰¹ *Almanaque Las Provincias*, per a 1940. p. 290.

¹⁰² *Registre d'eixida de documents*. Lo Rat Penat. Numeros 1098, 1099 i 1100. Any 1936.

¹⁰³ *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 1 de juliol de 1936.

¹⁰⁴ *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 19 de maig de 1936 i *Almanaque de Las Provincias*, para 1940. p. 290.

¹⁰⁵ *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 27 de giner de 1936.

¹⁰⁶ *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 4 de març de 1936.

¹⁰⁷ *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 27 de març de 1936.

¹⁰⁸ *Llibre d'Actes de Lo Rat Penat*. De 1931 a 1936. Junta de Govern de 19 de maig de 1936.

Cabrelles, Miquel Asensi i Romà Perpinyà.¹⁰⁹ En est any sí se produix el nomenament de Gayeta Huguet com a jurat de l'Honorable Consistori dels Jocs Florals¹¹⁰, aixina com el de Rafael Gayano com a mestre de cerimònies.¹¹¹

A partir d'este moment en la documentacio de Lo Rat Penat no se torna a tindre notícies d'activitats sobre Jocs Florals, pero sí tenim coneiximent per part de la premsa de la suspensio dels mateixos.

3.4. LA RECUPERACIO DEL POLS (1940-1955).

3.4.1. REAPERTURA DE LO RAT PENAT.

Despres del parentesis que supongue la guerra civil, Lo Rat Penat reprenge els ramals i intentà recuperar-se continuant en el seu objectiu de sempre, l'enaltiment de lo valencià per damunt de tot.

Les primeres accions que se prengueren al respecte foren dirigides a iniciar els tramits per a conseguir l'apertura de la seu. Aixina en data de 16 de novembre de 1939, el President de la societat en aquell moment, Josep Casanova Dalfó dirigi un ofici al Governador Civil de la provincia en el que suplicava l'autorisacio per a reprendre les activitats que durant tres anys quedaren en suspens.¹¹² Posteriorment, en un atre escrit de data 30 de novembre dirigit tambe al Governador, sollicità permis per a celebrar Junta de Govern de la societat el dia 4 de decembre en la seu social.¹¹³

Josep Casanova Dalfó, mege de professio era persona religiosa i cavaller del Sant Sepulcre, i pertanyia als antics ratpenatistes. No obstant, en decembre del "any de la victoria", el Govern Civil nomenà una nova Junta de Govern per estar, l'anterior, composta per persones no afectes al nou regim. Provablement fon decisiu l'examen del llibre d'eixides de documents de Lo Rat Penat, ya que en ell n'hi ha constancia de que en data de 8 d'agost de 1936 s'emete un escrit al Governador Civil felicitant-lo i adherint-se a la Republica i al Govern Republicà.¹¹⁴

D'este modo el 1 de decembre, huit mesos despres de finalisar la guerra, se rebe en Lo Rat Penat un escrit procedent de Govern Civil en el que se detallava l'identitat de la que sería la nova Junta de Govern, el contingut lliteral del qual es el següent:

“Siendo reglamentario de esa Entidad nombrar nueva junta directiva dentro del presente mes en virtud de la autoridad que me ha sido conferida vengo en designar la siguiente con carácter provisional:”

“Presidente José Monmeneu Gómez, Vicepresidente primero Francisco Alcaide Vilar, Vicepresidente segundo: José Mayans, Conde de Trigona, Secretario: José María Gimenez Fayos, Vicesecretario primero Andrés Real Merlí, Vicesecretario segundo Rafael Martínez Coll, Tesorero Manuel Casanova Bonora, Contador José Vila Cabanes, Bibliotecario José Camara Reig, Barón de San Petrillo, Asesor Moral Pedro Tomás Montañana; además de un numeroso grupo de vocales con ocupaciones muy concretas”.¹¹⁵

¹⁰⁹ *Registre d'eixida de documents*. Lo Rat Penat. Numeros del 1117 al 1128. Any 1936.

¹¹⁰ *Registre d'eixida de documents*. Lo Rat Penat. Numero de 1155. Any 1936.

¹¹¹ *Registre d'eixida de documents*. Lo Rat Penat. Numero de 1114. Any 1936.

¹¹² Archiu de Lo Rat Penat. *Document n° 6. Carpeta 1.*

¹¹³ Archiu de Lo Rat Penat. *Document n° 7. Carpeta 1.*

¹¹⁴ *Registre d'eixida de documents*. Lo Rat Penat. Numero 1113. Any 1936.

¹¹⁵ Archiu de Lo Rat Penat. *Document n° 4. Carpeta 1.*

En eixe mateix mes prengueren possessio tots els carrecs, i en acta datada el 22 de decembre de 1939 se reflexa ademes d'este fet la felicitacio transmessa a Josep Carreres pel seu nomenament com a croniste de la ciutat. Resorgix la preocupacio per la qüestio economica, com solia ser habitual:

“manifestando su esperanza de que se resuelva satisfactoriamente gracias a las subvenciones de las corporaciones oficiales, especialmente el Excelentísimo Ayuntamiento”.¹¹⁶

Tambe es important senyalar l'alegria dels nous membres davant el nomenament de Josep Monmeneu com a President de la societat, fet que el vicepresident volgue fer constar en acta. Josep Monmeneu provenia d'una familia que tenia una confiteria; s'aficionà a la lliteratura des de molt jove, i destacà en el camp de la poesia, a on fon guardonat en diverses ocasions. Aixi mateix, eixerci el carrec de regidor en l'Ajuntament de Valencia durant la Republica, representà a l'Alcalde en els Jocs Florals de 1934, carrec del que posteriorment seria destituït pel Governador Civil republicà al ser considerat de dretes, en concret de la Dreta Regional Valenciana.

Per atra part s'acordà que a partir de giner de l'any següent les sessions de Junta de Govern se celebraren tots els divendres a les set de la vesprada i a proposta de Josep Monmeneu se prengue la decisió de nomenar una comissio formada pels socis Calatayud, Vila i Gayano que junt en el President i el Secretari se reuniria en mes freqüència per a encarrilar la vida de la societat.

S'inicià una ronda de visites per a rellançar Lo Rat Penat, entre elles destaca especialment l'efectuada al Capita General Antoni Aranda per la seua afectuosa acollida i l'anim que els infundi per a continuar en la labor per “Valencia i per Espanya”.

D'esta manera comença una nova etapa, en el recòrt de lo ocorregut durant la guerra. Este sentiment se plasma en un manuscrit anonim de 1939 que comença de la següent manera:

“Con el recuerdo triste de más de cincuenta caídos, entre ellos los miembros de la junta asesinados, Excelentísimo señor Carlos Sarthou Francesc, Emilio Baró y los muertos por los sufrimientos Manuel Tetuán y Manuel Prosper y el último de los socios fundadores que quedaba, el muy ilustre señor Don Desiderio Criado, comenzó a actuar esta sociedad a la entrada de las tropas salvadoras...”¹¹⁷

A pesar dels mals recòrts que deixà darrere el conflicte belic, se respirava un ambient en el que estava present el desig de tots per tornar a la normalitat lo abans possible. Este fet se constata en la participacio ciutadana en els actes celebrats.

El primer d'ells fon la celebracio de “Els Gloriosos”. S'oferi el Dumenge de Resurreccio al “llibertador de Valencia”, General Antoni Aranda, una gran mona de Pasqua. Ademes se sortejaren unes atres tres entre els socis en la Plaça de la Verge. També se li dedicà la primera sessio en els salons de la societat, en el fi de nomenar-lo soci d'honor entre aclamacions dels presents. Pero no acaben aci els honors. En 1941 la seua filla Mª Lluïsa fon Regina dels Jocs Florals. Mentres estague de Capita General de la Tercera Regio Militar tingue estreta relacio en Lo Rat Penat. Les paraules que pronuncià agraint el gest de ser nomenat soci d'honor, foren dirigides “a los caídos, a los muertos por la causa, ellos dieron su vida como héroes y así forjaron la victoria”¹¹⁸. També l'Ajuntament de Valencia se sumà als homenajes, i el nomenà fill adoptiu de la ciutat.

Els Jocs Florals de 1939 intentaren revivre l'esplendor d'epoques millors, s'engalanà el Teatre Principal en flors, fon regina d'ells Maria de la Concepcio Puchol Montis, i actuà com a mantenedor Antoni Goicoechea

¹¹⁶ Archiu de Lo Rat Penat. Document n° 5. Carpeta 1.

¹¹⁷ Archiu de Lo Rat Penat. Document n° 8. Carpeta 1.

¹¹⁸ Archiu de Lo Rat Penat. Document n° 8. Carpeta 1.

i Cosculluela. Com de costum assistiren les primeres autoritats de la ciutat. Els premis foren d'elevades cantitats i a pesar de la rapida organisacio, ya que a soles se donaren vint dies als concursants, arribaren a participar cent cinquantados¹¹⁹. El maxim guardo l'obtingue Josep Monmeneu i Gómez, en la poesia "Dolor i goig".

Per atra part, l'Ajuntament acordà que en eix any se celebrara la commemoracio del Centenari de la Conquesta de Valencia de forma menys fastuosa, puix les arques municipals no s'encontraven en el seu millor moment, i despres de breus reunions, en la cooperacio de la societat, se decidi realisar algunes conferencies. Lo Rat Penat traslladà a Valencia l'imatge de l'antiga patrona la Nostra Senyora d'El Puig al modo antic, depositant-la en la Catedral per a la seua adoracio. Destacà l'acte de la provesso a la que s'uni el poble valencià colcant adorns en els seus balcones i anant a contemplar-la. Passada una semana fon tornada a El Puig, a on la dugueren en provesso, pernoctant en Albalat dels Sorells, per a arribar finalment al monasteri a les dotze del dia següent. Com a final de les festes centenaries, tingue lloc l'apertura del curs de Lo Rat Penat, en la que Joan Benavent i Benavent feu un discurs, en l'acte del qual el regidor honorari Frederic García Sanchiz representà a l'alcalde, al mateix temps que fon nomenat soci d'honor.

L'any 1940 marca una fita important en l'història de Lo Rat Penat en quant a la celebracio dels Jocs Florals pel fet de ser Regina dels mateixos Carme Franco Polo, en els que a la seua vegada actuà com a Mantenedor l'ilustre periodista i escriptor valencià Martí Domínguez Barberá. Este fet demostra que a pesar dels anys de fort control en tots els ambits, el govern fon permissiu en quant al desenroll de les cultures regionals, sempre que no tingueren una vertent politica.

La censura abarcà tots els camps. En qualsevol activitat publica se necessitava l'autorisacio de Govern Civil. Les decisions preses en Juntes de Govern se li comunicaven d'immediat. Eixemple d'aixo es l'acta de la Junta de Govern del 10 de maig de 1940, la qual fica de manifest l'existencia d'un escrit procedent de Govern Civil en el que s'accepta la dimissio del contador de Lo Rat Penat, Vila Cabanes, en el que s'indicava que se fera carrec interinament d'este lloc el tesorer de la societat, en el deure de comunicar al Governador el nom del nou contador.¹²⁰ La vida de Lo Rat Penat, com de tantes atres associacions, estava mediatizada pel Govern Civil.

L'importancia d'est any de 1940, radica en dos qüestions fonamentals: el ya citat nomenament de la filla del Cap de l'Estat, "Generalissim dels Eixercits i Caudill d'Espanya" com a Regina dels Jocs Florals i la recuperacio d'atres tradicions que se seguiran celebrant en anys posteriors.

Respecte a la primera qüestio, cal destacar que els Jocs Florals de 1940 se prepararen en molt bon recapte, per la resonancia social que produi tindre una Regina d'excepcio, s'ocupà de tot la comissio permanent, i la dita preocupacio se reflexà en les actes de Junta de Govern del 31 de maig de 1940¹²¹, del 3 de juliol de 1940¹²² i del 12 de juliol de 1940¹²³. En esta ultima se cita el nom dels membres del jurat calificador dels premis, compost per les següents persones: Tomás Montañana, Baro de San Petrillo, Comte de Trigona, Teodor Llorente, Romà Perpinyà, Comte de Daya Nueva, Francesc Martínez i Martínez, Eduart López Chávarri, Martí Domínguez, Josep Mª Ibarra, un representant de la Falange, i el Dr. Alcayde.

Com succeirà en posteriors edicions dels Jocs Florals se sollicitaren les pertinents autorisacions, una d'elles a la Diputacio de Valencia en el fi de fer us de les dependencies del Teatre Principal¹²⁴.

La cort d'honor de Carme Franco fon la següent: Mª Lluïsa Aranda, filla del General Antoni Aranda, Merce Trénor, filla del Marqués del Turia, Mª Lluïsa Despujol i Trénor, filla del Comte de Casp, Pilar Romaní i García del Moral, filla de l'arquitecte don Angel Romaní, Amalia Mayans Jáudenes, filla del Comte de Trigona, Concheta Gómez Trénor, filla del Comte de Trénor, Josefina Aparicio Cabedo, filla del Comandant

¹¹⁹ Archiu de Lo Rat Penat. Document n° 8. Carpeta 1.

¹²⁰ Archiu de Lo Rat Penat. Document n° 9. Carpeta 1.

¹²¹ Archiu de Lo Rat Penat. Document n° 10. Carpeta 1.

¹²² Archiu de Lo Rat Penat. Document n° 11. Carpeta 1.

¹²³ Archiu de Lo Rat Penat. Document n° 12. Carpeta 1.

¹²⁴ Archiu de Lo Rat Penat. Document n° 18. Escrit en data 20 de juliol. Carpeta 1.

Ramon Aparicio, Maria Emilia Puchol Montis, filla del Marqués de La Bastida, Maria Josefa Alonso Manglano, filla del Baro d'Almasera, Mª Lluïsa Montesinos Clavería, filla del Coronel d'Artilleria Enric Montesinos, Blanqueta Martínez Manglano, Mª Ampar Giménez Borja.¹²⁵

La premsa se feu eco de l'aconyiment i en ella aparegueren distints articles, en u dels quals se detallaven minuciosament els actes als que la Regina acodiria, concentrats en els dies 30 i 31 de juliol.¹²⁶

El fet de que fora la Regina la filla del "Caudill" alcançà una resonancia social fora de lo habitual. Tant es aixina que persones no lligades a la societat se dirigiren al President per a que intercedira en el seu favor i fera arribar les seues missives a tan rellevant figura.¹²⁷

Aixi mateix, ademés de la publicacio en la premsa se volgue radiar l'acte dels Jocs Florals, i per ad això se sollicità a la Comandancia Provincial de Propaganda depenent del Ministeri de la Governacio el permis pertinent, autorisacio que fon concedida per a l'acte que tingue lloc el 31 de juliol a les 22,30 hores en el Teatre Principal i que se materialisà a través de l'emissora *Radio Valencia*.¹²⁸

Per lo que respecta als temes i premis dels treballs destaquen els següents:

- Falange Espanyola Tradicionalista. Tema: "Tradición y Revolución Nacional". Premi: un objecte d'art.¹²⁹
- Ajuntament de Valencia: "Monografía de investigación histórica documentada relativa al derruido Convento de Jerusalem". Premi 2.000 Ptes.¹³⁰
- Tercera Regio Militar: "La Virgen del Pilar conduce al triunfo al Ejército Español". Premi: dos objectes d'art.¹³¹
- Centre d'Estudis Valencians. "El concepto de riqueza en la prosa y poesías valencianas".¹³²
- Ajuntament de Castello: "Noticias documentales sobre la casa y ermita de Nuestra Señora del Lledó". Premi 250 Ptes.¹³³
- Arquebisbat de Valencia: "Estudio crítico acerca del pintor Antonio Palomino de Castro y Velasco (1653-1726)". Premi un objecte d'art.¹³⁴
- Diputacio Provincial de Castello. Premi 500 Ptes. A la composicio poetica que contant la triunfal arribada de les tropes del Generalissim Franco al Mediterraneu (15-VI-38) se presente a l'expressat certamen.¹³⁵
- Diputacio Provincial de Valencia. Premi 1.000 Ptes. "El grabado en Valencia y Diccionario Biográfico de Grabadores Valencianos, con indicación de sus obras".¹³⁶
- Ajuntament d'Alacant. Un objecte d'art a la millor poesia de metro lliure, sense excedir de cinquanta versos escrita en castella o valencià i dedicada a la Mare de Deu dels Desamparats.¹³⁷
- Govern Civil de Valencia: "La obediencia y la confianza en los gobernantes y su inculcación en el pueblo". Premi 500 Ptes.¹³⁸

¹²⁵ Archiu de Lo Rat Penat. *Document n° 13. Carpeta 1.*

¹²⁶ Archiu de Lo Rat Penat. *Document n° 14. Carpeta 1.*

¹²⁷ Archiu de Lo Rat Penat. *Document n° 15. Carpeta 1.* Un exemple que ilustra este fet es la carta d'una senyora en la que sollicitava indulgencia per al seu marit, encarcerat en la preso de Llíria.

¹²⁸ Archiu de Lo Rat Penat. *Documents n° 16 i 17 del 23 de juliol i 26 de juliol respectivament 1940. Carpeta 1*

¹²⁹ Archiu de Lo Rat Penat. *Document n° 19. Carpeta 1.*

¹³⁰ Archiu de Lo Rat Penat. *Document n° 20. Carpeta 1.*

¹³¹ Archiu de Lo Rat Penat. *Document n° 21. Carpeta 1.*

¹³² Archiu de Lo Rat Penat. *Document n° 22. Carpeta 1.*

¹³³ Archiu de Lo Rat Penat. *Document n° 23. Carpeta 1.*

¹³⁴ Archiu de Lo Rat Penat. *Document n° 24. Carpeta 1.*

¹³⁵ Archiu de Lo Rat Penat. *Document n° 25. Carpeta 1.*

¹³⁶ Archiu de Lo Rat Penat. *Document n° 26. Carpeta 1.*

¹³⁷ Archiu de Lo Rat Penat. *Document n° 27. Carpeta 1.*

¹³⁸ Archiu de Lo Rat Penat. *Document n° 28. Carpeta 1.*

- Concha Puchol, Regina dels Jocs Florals de l'any anterior, premia en un objecte d'art a la millor composició poètica en elogi de la mare del caigut per Deu i per Espanya.¹³⁹
- Centre de Cultura Valenciana: publicació en *Anales* al millor treball sobre "Estudio bio-bibliográfico de José Martínez Aloy".¹⁴⁰

Se pot observar que tant en els temes com en la terminologia, inclús retòrica, utilitzada a l'hora de designar els premis n'hi ha un canvi substancial en els Jocs Florals realitzats en 1935. No es precis tindre profunds coneiximents de semàntica per a comprovar el canvi ideològic i inclús de cosmovisió que s'apreciava en els valors dominants i que estos Jocs Florals de 1940 son expressió d'estos canvis.

Respecte de la recuperació del pols de la societat al marge de l'importància que tingue eix any la celebració dels Jocs Florals, destaca la tornada dels concursos de Llibrets de Falla¹⁴¹. Els Llibrets devien estar escrits en valencià, i els qui estagueren interessats en concursar havien de presentar cinc eixemplars impresos en la seu de Lo Rat Penat abans de les dotze de la nit del 15 de març. En ells no devia constar indicació alguna de qui era el seu autor, escrivint el nom baix sobre tancat en el exterior del qual s'indicaria a quina falla pertanyia. El fallo dels premis se publicaria en premsa el dia 17 d'eixe mes, i per la vesprada s'entregarien els premis. Per a anar a arregar-los, els autors devien anar acompanyats d'algun representant de la comissió fallera i de la banda de música de la mateixa.

En l'any 1940 els premis foren per a les següents comissions:

- Primer: Falla Plaça de Santa Creu. Autor: Maximilia Thous Orts. En este primer premi se detectaren alguns versos que el jurat considerà que no eren de l'autor, i en una nota al peu de l'anunci del fallo se fa constar:

"El jurat es veu precisat a declarar, ab referencia al llibret al que s'adjudica el Primer Premi, que lamenta la inclusió en el mateix de alguns versos quina paternitat no pot en manera alguna ser atribuïda al autor. Al efecte, el Jurat considera terminat el llibret a on s'acaba la Explicació i Relació".¹⁴²

- Segon: Falla Plaça Lope de Vega. Autor: Ricart Sanmartín.
- Tercer: Falla Joaquim Costa-Comte Altea. Autor: Josep Mª Olmos Fuster.
- Quart: Falla Tossal i Bosseria. Autor: Jaume Ferrer Vercher.
- Quint: Falla Pelayo-Matemàtic Marzal. Autor: Vicent Ramírez Ferriols.
- Sext: Falla Benicalap. Autor: Salvador Cerveró Ferrer.

Atra tradició que se reviu es l'entronisació de la Mare de Deu dels Desamparats, celebrada en data de 26 de maig, per a la que s'elaborà un nutritiu programa d'actes, previa petició, com sempre, d'autorització a Govern Civil i de la que el diari *Las Provincias* donà compliment conte en una columna del seu eixemplar del 28 de maig:

"El domingo celebró esta Sociedad solemne fiesta. Por la mañana, en la capilla de San Jaime de la Catedral, hubo Misa de Comunión, en la que fue celebrante el ilustrísimo señor doctor don Pedro Tomás Montañana. Por la tarde tuvo lugar en el salon de Reinas de la Sociedad un acto sumamente simpático. Presidió el excelentísimo y reverendísimo señor Arzobispo, y ocupó el sitio de honor la Reina de los Juegos Florales, señorita Puchol Montis. El citado señor Tomás Montañana bendijo la imagen de la Virgen de los Desamparados, obra del artista don Federico Badenes, que se ha colocado en el nombrado

¹³⁹ Arxíu de Lo Rat Penat. *Document n° 29. Carpeta 1.*

¹⁴⁰ Arxíu de Lo Rat Penat. *Document n° 30. Carpeta 1.*

¹⁴¹ Arxíu de Lo Rat Penat. *Document n° 31.* Escrit del president Sr. Monmeneu de data 13 de març al Governador Civil sollicitant autorització per a l'acte de repartiment de premis el dia 17 d'eixe mes, en indicació del programa a efectuar. *Carpeta 1.*

¹⁴² Arxíu de Lo Rat Penat. *Document n° 32. Carpeta 1.*

salón. A continuación se efectuó la “ofrenda de la Música”, que consistió en el típico espectáculo de la “carchofa de Silla”, que fue muy elogiado del público. La profesora del Conservatorio, señorita Conchita Michó, cantó el Ave Maria de Gounod y una sentida plegaria inédita del maestro Lamberto Alonso. Se hizo luego la “ofrenda de a huerta”: un grupo de hombres, con trajes típicos de huertano, interpretó canciones apropiadas distinguiéndose los populares “Moquero” y “Chiquet de Benaguacil”. Finalmente se efectuó la “ofrenda de la literatura”, consistente en la lectura de unas cuartillas escritas por el presidente de la Sección de Literatura, señor Calatayud Bayá, i admirablemente leídas por la citada señorita Conchita Michó. Terminó el acto con el canto del Himno de la Coronación. El maestro Adrián, con sus músicos, actuó brillantemente. El reverendísimo señor Arzobispo se dignó conceder 100 días de indulgencia a quien rece alguna oración ante la imagen entronizada”.¹⁴³

Tambe se preparà la Velada de la Mare de Deu dels Dolors, Sorteig de Mones dels Gloriosos, Concurs de Milacres de Sant Vicent, conferencies i atres actes que se repetiren en anys posteriors. Com a novetat cap destacar l’acort al que aplega Lo Rat Penat de plantar una falla davant del seu domicili social “que puga servir de model de lo que deuen ser les falles”.¹⁴⁴

Continuà la preocupacio per la falta de recursos economics, i se sollicitaren reiteradament subvencions al Ministre d’Educacio Nacional per mediacio del Marqués de Lozoya.¹⁴⁵

L’any 1941 vingue marcat per la mort del president, Josep Monmeneu en el mes de juny. El substitui com a president accidental Josep Mª Giménez Fayos i finalment fon elegit Josep Calatayud i Bayá, que ocupà la presidencia de 1942 a 1948. Home polifacetic, mege militar, llicenciat en Dret i en Filosofia i Lletres, escritor, ingressà en Lo Rat Penat en 1933. Obtingue varis premis lliteraris com la Flor Natural en 1942. Les dos accions mes importants baix el seu mandat foren el trasllat de les despulles mortals de Pare Jofre del cementeri d’El Puig al sepulcre de marbre que ocupa la part lateral de l’Altar Major de l’iglesia del Monasteri, i la tramitacio administrativa per a que les Falles foren declarades festes d’interes nacional. Li tocà viure uns anys de prohibicions, i problemes, no contava en el recolzament del Governador Civil, pero com a home intel·ligent que era sabe rodejar-se de gent afi al regim com ell mateix ho era, no obstant vivi la presidencia baix una enorme pressio.

En este temps, Lo Rat Penat a soles obria per les vesprades, de 4 a 8 a excepcio dels dies de velades, Falles o Jocs Florals i la societat s’encontrava molt vigilada. En caracter anual se celebraren les activitats de costum, en els protocols de peticio d’autorisacions de sempre. Es important destacar que la Regina dels Jocs Florals de 1941 fon la filla del general Aranda, Maria Lluïsa,¹⁴⁶ i que eix any se realisaren el 1 d’agost en conte de fer-ho en el mes de juliol¹⁴⁷. Ademes desijaven que el mantenedor dels mateixos fora el Ministre de Justicia, que s’excusà degut a les seues multiples ocupacions¹⁴⁸, llavors se li propongue al general Millán Astray Terreros, que acceptà.

Tambe es destacable l’iniciativa de Lo Rat Penat de restaurar el monument del poeta Teodor Llorente, i per ad això contaren en el recolzament de l’Ajuntament de Valencia, expressat en carta que l’Alcalde remete al President de la societat en data de 27 de març de 1941¹⁴⁹.

¹⁴³ Archiu de Lo Rat Penat. *Document n° 33. Carpeta 1.* Escrit de data 25 de maig de 1940.

¹⁴⁴ Archiu de Lo Rat Penat. *Document n° 34. Carpeta 1. Acta Junta de Govern* de 9 d’abril de 1940.

¹⁴⁵ Archiu de Lo Rat Penat. *Document n° 35. Carpeta 1.* Carta firmada pel Marqués de Lozoya dirigida a Josep Mª Giménez Fayos, secretari de Lo Rat Penat el 31 de maig de 1940, en la que li requerix documentacio per a fer efectiva la subvencio.

¹⁴⁶ Archiu de Lo Rat Penat. *Document n° 37. Carpeta 1.* Carta del 7 de juliol de 1941 dirigida al General.

¹⁴⁷ Archiu de Lo Rat Penat. *Document n° 36. Carpeta 1.*

¹⁴⁸ Archiu de Lo Rat Penat. *Document n° 40. Carpeta 1.*

¹⁴⁹ Archiu de Lo Rat Penat. *Document n° 43. Carpeta 1.*

Continuaren els premis dels Llibrets de Falles, Milacres de Sant Vicent, celebració dels Gloriosos, i pro-
vesso de la Nostra Senyora dels Desamparats entre altres activitats. Esta última se feu el 11 de maig a les cinc
de la vesprada,¹⁵⁰ encara que el dia anterior ja s'havia realitzat una velada en honor a la Mare de Deu en la seu
de Lo Rat Penat, per a la qual demanaren a Francesc Caballero Muñoz, Vicent Ramírez Bordes i Felip García
del Real que dedicaren una composició en valencià¹⁵¹.

En estos anys, Lo Rat Penat estava molt incardinat en la societat valenciana, i això ho testimonia el gran
numero de cartes remeses al seu President per part d'autoritats i carrecs rellevants en les que li comunicaven
el seu nomenament i se ficaven a la seua disposició per ad al·lo que necessitaren. Així mateix, també se'ls tenia
en consideració a l'hora de participar en homenajes a personalitats importants, com es el cas del que se li
dedicà al pintor Marià Benlliure en 1942¹⁵², posteriorment s'organitzà altre homenage a nivell nacional el 7 de
maig de 1944 per a impondre-li l'insignia de la Gran Creu d'Alfons X el Sabi, la Comissió Eixecutiva enca-
rregada de l'homenage sol·licità l'adhesió de Lo Rat Penat.¹⁵³

En 1944 destaca l'iniciativa de declarar monument historic-artístic al Portal de la Valldigna, ja que els
seus propietaris no tenien massa interès en ell, i pretenien construir en el seu solar un edifici de nova planta,¹⁵⁴
així com la petició a les autoritats de la restauració del retaule de Jacomart de Catí, lo que demostra una
vegada més com Lo Rat Penat era la consciència valencianista, en quant a la conservació del llegat historic.

En 1945 a més de les activitats tradicionals se realitzaren altres entre les que cal destacar l'inauguració
del "Aula Mediterráneo", la funció de la qual anava encaminada a la difusió literària fora de l'àmbit univer-
sitari a través de la "promoción de conferencias, cursos monográficos, seminarios, certámenes, jornadas, reci-
tales poéticos, lecturas literarias, montajes teatrales e incluso emisiones radiofónicas".¹⁵⁵

La celebració d'un homenage a José Mª Pemán per part dels escriptors valencians de *Mediterráneo* contà
en el recolzament de Lo Rat Penat. *Mediterráneo* era una revista trimestral dirigida per Francesc Sánchez
Castañer, Catedràtic de Llengua i Literatura de l'Universitat de València, qui desenvol·là una ardua labor de
promoció artístic-literària a través del "Club Mediterráneo"¹⁵⁶

En l'acte commemoratiu de la germanor de Cavallers d'El Puig en el mes de juny¹⁵⁷, ingressà Adolf
Rincón d'Arellano, President de la Diputació Provincial en aquell moment. El concurs de Milacres de Sant
Vicent, celebrat el 6 d'abril a les 16,30 hores en el Colege Imperial de Chiquets de Sant Vicent Ferrer¹⁵⁸, i l'ex-
posició de pintors valencians en l'Universitat Literària, invitació de la qual n'hi ha constància documental¹⁵⁹,
completen el conjunt d'activitats.

En 1946 Lo Rat Penat celebrà una exposició de pintures de Peris Aragó a la que s'invità a tota la junta,
a més de diverses personalitats, inauguració de la qual tingué lloc el dia 16 de febrer d'eix any¹⁶⁰. A més
organitzà "La nit Valenciana", en concursos de cant i ball populars entre les activitats de la Fira de Juliol. Peris
Aragó, u dels retratistes valencians de major renom realitzà retrats a distintes personalitats de Lo Rat Penat.

En els anys següents, continuaren en els actes que tradicionalment se celebraven, fins a 1947, en que el
Ministre de la Governació Blas Pérez impongué com a President de la societat a Manuel González Martí, amic
personal d'este i Comissari Regional de Belles Arts. La Junta Directiva encapçalada per ell no fou reconegu-
da pel Govern Civil fins a començaments de l'any següent, però contava en el recolzament del Ministre, i

¹⁵⁰ Arxíu de Lo Rat Penat. *Document n° 41. Carpeta 1*. Escrit de l'Ajuntament de València.

¹⁵¹ Arxíu de Lo Rat Penat. *Document n° 42. Carpeta 1*.

¹⁵² Antoni IGUAL ÚBEDA. *Historia de Lo Rat Penat*. Ajuntament de València. 1959. p. 108.

¹⁵³ Arxíu de Lo Rat Penat. *Document n° 45. Carpeta 1*.

¹⁵⁴ Arxíu de Lo Rat Penat. *Document n° 44. Carpeta 1*.

¹⁵⁵ Federico MARTÍNEZ RODA. *Valencia y las Valencias: su Historia Contemporánea (1800-1975)*. Fundación Universitaria San Pablo C.E.U.. València. p. 470.

¹⁵⁶ Arxíu de Lo Rat Penat. *Document n° 46. Carpeta 1*.

¹⁵⁷ Arxíu de Lo Rat Penat. *Document n° 47. Carpeta 1*.

¹⁵⁸ Arxíu de Lo Rat Penat. *Document n° 48. Carpeta 1*.

¹⁵⁹ Arxíu de Lo Rat Penat. *Document n° 49. Carpeta 1*.

¹⁶⁰ Arxíu de Lo Rat Penat. *Document n° 50. Carpeta 1* de data el 14 de febrer de 1946.

actuava per autorisacio del Ministeri. A l'igual que l'anterior President fon un home polifacetic, advocat, historiador i erudit, pero sobre tot destacà per la seua activitat en el camp de la ceramica, culminant el somi de creacio d'un Museu de Ceramica en l'any 1954 instalat en el Palau del Marqués de Dos Aigües del que fon director fins a la seua mort.

Quan arribà a la presidencia, la societat s'encontrava en una situacio caotica, en la que molts directius no assistien a les reunions i l'economia era deficitaria, per atra part, el control governatiu era total. Per estos motius havia dimitit l'anterior president, Josep Calatayud Bayá.

La junta que encapçalava González Martí estague composta pels següents socis: Salvador Cerveró Ferrer, Josep Maria Giménez Fayos, Jaume Ferrer Vercher, Josep Gasch Juan, Teodor Llorente Falcó, Marqués de Montortal, Salvador Carreres Zacarés, Nicolau Primitiu Gómez Serrano, Carles Salvador, Ricart Sanmartín, Francesc Soriano i Bueso i Carme Martínez Aloy.

En els anys de la seua presidencia se repren la costum de les "chocolatades", a l'igual que en atra epoca foren els "tes". Se tractava de velades oferides en honor a personages ilustres de la vida valenciana o socialment rellevants. Ostentà la vicepresidencia de l'Hispanic Society i de la Diputacio de Valencia. Pero junt ad estes activitats mes o manco ludiques, en 1949 baix la presidencia de González Martí comencen els cursos de llengua valenciana. Estos cursos tindran una importancia decisiva perque suponien una ampliacio de Lo Rat Penat a noves facetes culturals i, sobre tot, una responsabilitat seria ya que eixos cursos s'implantaven en caracter d'ensenyança reglada.¹⁶¹

En els anys 50 se segueixen celebrant *chocolatades* i se repetixen tots els actes i festejos tradicionals. Cap destacar com a acontentiments excepcionals la restauracio de l'antic Convent de Sant Domenec de Valencia, la visita al Capita General Gustavo Urrutia González, al que nomenen soci d'honor, i la commemoracio en 1954 dels 75 anys d'existencia de la societat en un acte celebrat en el Pabello de la Fira. Aixi mateix en est any Lo Rat Penat concedi un premi extraordinari a Enric Moya en l'obra "Sobre el sentido español del regionalismo valenciano"¹⁶².

Com en anys anteriors, se realisà el concurs de les Creus de Maig, obtenint premi les següents:

-Primer Premi: 500 Ptes. a l'instalada en Sant Vicent i Matematic Marzal.

-Segon Premi: de l'Excelentissim Ajuntament de Valencia: 350 Ptes. a l'instalada en el carrer Félix Pizcueta i Ciril Amorós.

-Tercer Premi: de l'Excelentissim Ajuntament de Valencia: 250 Ptes. a l'instalada en casa dels Obrers, carrer Cavallers.

-Mencio Honorifica a la plantada en la Porta de la Santa Creu (Iglesia del Carme).

-Premi Infantil: Chiquets de la Nostra Senyora dels Desamparats.¹⁶³

Es interessant destacar que ademes de les autorisacions pertinents de Govern Civil, se constata tambe les sollicitades a la Comandancia Superior de Policia, concretament al Departament d'Espectaculs, quan desijaven celebrar algun acte.¹⁶⁴ La cantitat de permissos i autorisacions que devia obtindre Lo Rat Penat son un fidel reflex de l'exhaustiu control que eixeria el poder politic sobre el conjunt de la societat. Lo Rat Penat a pesar de ser una associacio, una institucio cultural, presidida sempre per una persona afecta al regim que entronisava a les filles de Franco i del general Aranda, i tingue com a mantenedor al general Millán Astray, era some-sa en canvi, com totes les demes, als dictats de la censura, de les autorisacions governamentals i permissos oficials. D'aço no s'ha d'extraure la conclusio de que el caracter "regionaliste" de Lo Rat Penat alçara majors

¹⁶¹ Vore capítul 10 d'esta obra.

¹⁶² Archiu de Lo Rat Penat. *Document n° 70. Carpeta 1.*

¹⁶³ Archiu de Lo Rat Penat. *Document n° 53. Carpeta 1.*

¹⁶⁴ Archiu de Lo Rat Penat. *Document n° 51. Carpeta 1.* Peticio d'autorisacio per a la celebracio d'una velada lliterari-musical el 9 d'octubre de 1950, i *Document n° 52. Carpeta 1* sollicitut d'autorisacio per a celebrar els Jocs Florals en el Teatre Principal el 30 de juliol a les 23 hores.

recels que atres institucions culturals. No n'alçava mes, pero tampoc menys. Per atra part, a pesar d'este control, el govern fon permissiu en la societat perque encara que la seua labor regionalista fon intensa no desenrollà un valencianisme politic: "Lo Rat Penat ha segut sempre enemic del valencianisme politic i ha impedit que este prosperara".¹⁶⁵

El 30 de giner de 1954 Lo Rat Penat emet un escrit a Govern Civil en el que propon una nova Junta Directiva. Este ofici fon contestat el 6 de març d'eix any aprovant la següent: Antoni Valero Alufre, Carles Sendra Taroncher, Josep Penichet Delgado, Josep Ruiz Prats, Lluís Laporta Bort, Gabriel Esteve Fuertes, Josep Codoñer Talavera, M^a dels Dolors Cantó Ibáñez, Ferran Rojas Dasí, Francesc Andrés Romero i Rafael Giménez Mirabet.¹⁶⁶

Respecte a la censura, es important resenyar el control de tots els articuls publicats en premsa i les entrevistes que s'emetrien per radio, no per l'idioma en que se feren les mateixes, sino pel contingut despres d'elles. Clar eixemple es una entrevista efectuada a Manuel González Martí el 21 d'octubre de 1954 en *Radio Nacional d'Espanya* en motiu d'un viatge d'este a Madrit en la que apareixen redactades de bestreta la relacio de preguntes i respostes per a coneiximent de la censura. En qualsevol cas per esta entrevista sabem a qué anava a Madrit el president González Martí:

"Sr. González Martí: ¿Cuál es el motivo de su actual viaje? Entre otros de cierto interés oficial, el de presidir, ayer la iniciación de la temporada en la delegación de Lo Rat Penat aquí y hoy la del Curso de Cultura Valenciana en la Casa de Valencia."¹⁶⁷

3.4.2. ELS CURSOS I ELS JOVENS RATPENATISTES.

En quant al control que havia sobre Lo Rat Penat s'ha de dir que este se seguia produint des del Govern Civil de Valencia, des de la Policia i la Censura. Este fet se manifesta en escrits dirigits al President de la societat, previa peticio d'autorisacions per a activitats de la mateixa. Eixemple d'aço es l'ofici firmat pel Governador Civil de data 5 d'octubre de 1940 a on expressa:¹⁶⁸

"he acordado autorizar a Vd. como contestación a su instancia de fecha 2 del actual, para celebrar el día 9 del actual a las 19 horas el acto de apertura de curso en esa Sociedad Cultural, con sujeción al programa que detalla en su escrito".

Aixina puix es veu clarament que la vigilancia s'eixercia, ya que se sollicitava ampla informacio sobre els actes que s'anaven a realisar, en canvi, ninguna autorisacio o denegacio aludix a l'idioma en el que se celebraven els mateixos. Encara que sí se constaten en alguns casos els llimits de l'utilisacio del valencià: us privat, les Falles, els Jocs Florals i inclus el teatre, que a l'igual que la publicacio de llibres en valencià estava somesa a censura, per atra part com tambe estaven somesos a censura els de castella. No obstant, tenim referencia d'una multa imposta a Nicolau Primitiu per escriure la direccio d'una carta en valencià, la quantia de la qual pujava a cinccentes pessetes, cantitat molt elevada tenint en conte l'epoca.¹⁶⁹

Atres entitats en fins similars a Lo Rat Penat encara que de distint alcanç foren les següents: Valencia Nova (1907), Joventut Valencianista (1914), Joventut Nacionalista Republicana, Unio Valencianista, Centre de Cultura Valenciana, a on nomenaren a Rafael Gayano Lluch director de la mateixa, tal com manifesta l'acta de la Junta de Govern de Lo Rat Penat del dia 10 de maig de 1940, i l'Associacio Protectora de l'Ensenyança

¹⁶⁵ Miquel ADLERT NOGUEROL. *Revista Murta* n° 21. Febrer 1982. p. 2.

¹⁶⁶ Archiu de Lo Rat Penat. *Document n° 54. Carpeta 1.*

¹⁶⁷ Archiu de Lo Rat Penat. *Document n° 55. Carpeta 1.*

¹⁶⁸ Archiu de Lo Rat Penat. *Document n° 1. Carpeta 1.*

¹⁶⁹ Rosa GÓMEZ CASAÑ. *Nicolau Primitiu Gómez Serrano, Una aproximació a la seua vida.* p. 120.

Valenciana, en directa relació en Lo Rat Penat. Totes elles col·laboraven per la seua afinitat en quant a objectius i persones, això se demostra en diverses actes de l'Associació Protectora, a on apareixen noms vinculats a Lo Rat Penat, com Enric Valor, Josep Joaquim Zabalza, delegat de Lo Rat Penat en Madrid o el propi Carles Salvador. Així mateix Lo Rat Penat li cedix en diverses ocasions el seu local social, situat en eixe moment en el carrer Poeta Liern nº 5 per a realitzar juntes del Consell Ordinari i Extraordinari de la citada entitat, fins que tingueren el seu propi en Poeta Quintana nº 7.

La relació entre estes entitats se ficà novament de manifest en un escrit que l'Associació Protectora envia al Sr. President de Lo Rat Penat en data del 21 de febrer de 1936 el tenor l·literat del qual es el següent:

“El Consell Directiu d'aquesta entitat en le sessió celebrada el dia 20 dels corrents va acordar iniciar quantes gestions es creguen necessaries per aconseguir el Decret aplicant el bilinguisme a les nostres escoles oficials, i amés a més, la creació de cátedres de llengua valenciana obligatòries a les Normals de mestres de València, Alacant i Castelló, i també la creació de la càtedra de valencià a la nostra Universitat. Considerant absolutament necessaria la unanimitat de tots els organismes valencians, us convoquem a una reunió...”¹⁷⁰.

A finals dels 40, concretament en 1949 s'amplià la permissivitat respecte a l'ús del valencià, se creà la Secció de Llengua i Lliteratura de Lo Rat Penat, baix la presidència de González Martí. Esta secció estigues integrada per Enric Soler i Godes, Enric Valor i Vives, (delegat en Alacant de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Valenciana), Josep Giner, i presidida per Carles Salvador, president perpetu de la mateixa. mestre de professió extengues la seua activitat a estudis de filologia i història valenciana, i prestà especial atenció al camp de la poesia, en el que destacà. Anteriorment a que passara a ocupar la presidència de la Secció de Llengua i Lliteratura de Lo Rat Penat havia eixercit atres carrecs en institucions dedicades al mateix fi, aixina en l'acta de constitució de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Valenciana de data 7 de febrer de 1934 consta com a vocal primer¹⁷¹.

En diverses actes d'esta Associació Protectora encontrem alguns acorts presos en relació a la difusió i conservació de l'idioma en les que Carles Salvador pren decisions com a integrant d'ella.

En la sessió del 7 de febrer de 1934 se decidí obrir un curs d'ortografia valenciana per correspondència i atre de morfologia, els dos totalment gratuïts, a través del semanari *El Camí*, naixcut en 1932 i dirigit per Joaquim Reig, que se convertiria en la revista mes important del valencianisme, tant pel temps que s'editaria com pel numero de subscriptors que tenia, uns tres mil aproximadament. La correcció d'eixercicis se faria per mig del Departament de Cultura del Centre d'Actuació Valencianista, aplegant a inscriure's 19 persones en el d'ortografia i 44 en el de morfologia.¹⁷²

Interve Carles Salvador, en una antologia d'escriptors valencians classics del Renaixement i contemporaneus en el fi de publicar un llibre de llectura per a chiquets, i la preparació de les bases d'un concurs de llectura i escritura per a escolars. Tot això ve reflexat en les actes del Consell Directiu del 16 de desembre de 1934 i en la del 13 de giner de 1935 respectivament. En este sentit la seua labor la dita societat, paralela a la de Lo Rat Penat en quant a la defensa de l'idioma, el dugué a presidir alguns consells directius, com reflexa l'acta de data 3 de febrer de 1935, fins que presenta la seua dimissió.

En tots estos antecedents, Carles Salvador fon adquirint experiència organitzativa i li permeteren afrontar dins de Lo Rat Penat la seua iniciativa de realitzar cursos de valencià en la seua social. En l'any del començament dels mateixos inaugurà dos classes de presència física, una dedicada a morfologia i atra a gramàtica, en

¹⁷⁰ Archiu de Lo Rat Penat. *Document nº 3. Carpeta 1*. En 1928 ya s'havia creat la càtedra de llengua valenciana en l'Universitat de València pero esta materia no s'impartia als futurs mestres.

¹⁷¹ Archiu de Lo Rat Penat. *Document nº 2. Carpeta 1*.

¹⁷² El marc constitucional en materia llingüística ve establert per l'article 4 de la Constitució de la República Espanyola que diu aixina: “El castellano es el idioma oficial de la República. Todo español tiene obligación de saberlo y derecho a usarlo, sin perjuicio de los derechos que las leyes del Estado reconocen a las lenguas de las provincias o regiones. Salvo lo que se disponga en leyes especiales, a nadie se le podrá exigir el conocimiento ni el uso de ninguna lengua regional”.

els que actuaren com a professors ademes d'ell mateixa, Josep Giner i Enric Valor, i posteriorment s'incorporen Mossen Vicent Sorribes Gramatge i Ismael Roselló i Zurriaga.

Carles Salvador era expert en docència, tant per la seua condició de Mestre Nacional, com per ser l'artífex d'un curs de classes orals de similars característiques al que nos ocupa durant els anys 35-36 en el Centre de Cultura Valenciana, en el que també impartia classes, que fon el més clar precedent dels organitzats en Lo Rat Penat.

Paralelament ad estos cursos de presència física se'n realitzaven altres a distància dirigits especialment a alumnes que residiren fora de la capital. Degut a l'auge adquirit s'organitzaren classes delegades en Madrid i Barcelona. En 1950 se publicà per primera vegada la *Gramàtica de Carles Salvador* com a mig de poder seguir les classes a distància, que se reeditaria en 1952 al demanar-la moltes persones. Poc a poc estos cursos creixqueren, i el número d'alumnes matriculats augmentà, per exemple en el curs 1954-55 aplegà a haver més de doscents inscrits, sifra que s'incrementà en anys successius. El professorat que intervenia en ells fon també cada vegada més numeros, destacant Francesc Ferrer i Pastor, Martí i Minyana, Pere Queralt, Mossen Lluís Alcón i Edo, Vicent Ferrís García, J. López Sancho, Josep Cervera Grifol i Sánchez Pastor.

Lligades ad estos cursos estaven les conferències pronunciades en els actes d'apertura i clausura dels mateixos, en les que participaven catedràtics, professors i altres professionals, i que posteriorment eren publicades. Els temes tractats feen referència a aspectes culturals valencians, i predominaven els d'indole històrica i lingüística.

Per altra part, fon molt important la labor de la Joventut Ratpenatista com a propulsora de la llengua valenciana, composta pels senyors Herrero, com a president, Giménez, que actuava de vicepresident, Fuster, secretari i els vocals Ferrando, Matoses, Cortés i Ferrando. Tant es aixina que en les seues actes de Junta de Govern se reflexa clarament esta preocupació, concretament en els anys 40 prengueren l'iniciativa d'elaborar un vocabulari valencià-castellà.¹⁷³ El mètode que utilitzaren per ad això fon dividir el treball entre els seus components i assignar una o varies lletres a cada u dels mateixos per a la confecció del citat vocabulari. D'esta manera i de forma paulatina, en les reunions setmanals que tenien, anaven entregant les paraules pertanyents a la lletra o lletres que tingueren assignades fins que acabaren l'obra. Este procediment fon canviant en quant a la forma de fichar i arreplegar paraules a lo llarg del temps que durà la seua realització degut a les necessitats que sorgien. Ademes en cada reunió se presentaven els vocables i discutien sobre les formes corresponents dels mateixos.

Així mateix i al marge d'este diccionari se plantejaren la possibilitat de celebrar reunions setmanals en l'objecte d'ampliar coneiximents i estudis de la regió valenciana a proposta del vicepresident. Així puix, "Cada dijous s'encarregaria un dels socis de desenvolupar un tema bé històric, bé literari, bé de qualsevol altre aspecte de la vida valenciana, en pla de conversa amical".¹⁷⁴

Esta proposta en principi no tingue molt bona acollida, i fon molt discutida, per lo que no s'aplegà a ningun acord al respecte, en canvi, sí n'hi ha constància documental del seu inici en data 13 de gener de 1944 a carrec de Joan Fuster sobre el tema "Patria".

Per altra part, també celebraren velades lliterari-musicals, clar exemple d'elles es la que se feu el dia 24 de novembre de 1944 en la que l'historiador Manuel Ballesteros fon l'encarregat de pronunciar un discurs cenyint-se al següent guió:

- “1) Lo regional como color y vida de la totalidad nacional.
- 2) La juventud como promesa de continuidad de los valores nacionales.

¹⁷³ *Acta de Joventut Ratpenatista* de data 11-10-1943.

¹⁷⁴ *Acta de Joventut Ratpenatista* de data 9-12-1943.

- 3) Lo valenciano dentro del cuadro de lo español y sus elementos:
 - a) lo histórico-racial
 - b) lo cultural
 - c) lo económico
- 4) Porvenir de un valencianismo nacional:
 - a) en la investigación del pasado
 - b) en la conservación de caracteres regionales y locales frente a la *standarización*
 - c) en el fomento de lo actual
- 5) Misión de Valencia en el Mediterráneo.”¹⁷⁵

Deu anys després estes preocupacions perduraven, d’ahi que u dels premis extraordinaris dels Jocs Florals, l’obtingut per Enric Moya fora per la seua obra titulada *Sobre el sentido español del regionalismo valenciano*.

3.4.3. L’APERTURA DE DELEGACIONS.

A partir dels anys 40 es important l’activitat que Lo Rat Penat realisà de “portes cap a fora” en un intent d’expandir el valencianisme cultural. En este sentit, se produïxen dos fets significatius que donen testimoni sobre la dita projeccio, i son la celebracio de Jocs Florals en atres poblacions, i l’apertura de delegacions.

Els teorics Jocs Florals d’atres ciutats i pobles, no foren propiament jocs florals, sino que se tractava mes be de certamens lliteraris a l’estil dels celebrats en la Fira de Juliol de Valencia, en el seu corresponent premi, pero sense alcançar l’esplendor i l’entitat d’uns Jocs Florals propiament dits. En estos “Chicotets Jocs Florals” els temes presentats eren relatius a la potenciacio de la cultura valenciana i la seua redaccio era tambe en llengua valenciana, recolzant estes iniciatives des de la seu de Lo Rat Penat, i inclus els assessoraven en la forma de realisar-los i se localisaven en distintes poblacions, de les que destaquen els que a continuacio se detallen:

En la ciutat de Llíria n’hi ha constancia documental del nomenat event, segons resa en l’escrit datat el 16 de decembre de 1942, en el que el secretari de Lo Rat Penat acusa rebut dels diplomes emesos per als autors premiats.¹⁷⁶

En la poblacio de Pego, la Penya Bullentó (Foment de Cultura i Art) remete un ofici al president de la societat datat el 25 de juny de 1942, en el que s’explicaven els motius de la seua fundacio, afins als de Lo Rat Penat, i oferia la seua colaboracio. Inicià la seua activitat en un homenage al poeta Teodor Llorente Olivares i a Gabriel Miró, ilustre prosiste alacanti, que va consistir en rotular els seus noms en dos carrers de la localitat. Al mateix temps se celebrà un certamen lliterari en el que se va convocar a escriptors i poetes dels distrits de Gandia, Denia, La Vila, Callosa d’En Sarria, Cocentaina i Pego. S’invità a Lo Rat Penat a que designara un representant per a que, junt en el director de *Las Provincias*, Teodor Llorente Falcó, ostentara la representacio de la ciutat de Valencia i d’eixa entitat. Finalment, pregaren que els guiaren en les normes que devien seguir per ser novels en esta tasca.¹⁷⁷

En resposta ad esta missiva Calatayud Bayá li va dirigir una contestacio a Carmel Giner, croniste de la ciutat en eixe moment, i li envià un esquema de la cerimonia que usualment oferia Lo Rat Penat en els Jocs Florals, al mateix temps que li agrai l’invitacio.¹⁷⁸ En el certamen hague molta animacio, prova d’aço es manifesta en una carta de data 3 de juliol de 1942.¹⁷⁹ Ademes d’este certamen havia un nutrit programa d’activitats en el cartell de festes patronals¹⁸⁰.

¹⁷⁵ Archiu de Lo Rat Penat. *Document n° 71. Carpeta 1.*

¹⁷⁶ Archiu de Lo Rat Penat. *Document n° 56. Carpeta 1.*

¹⁷⁷ Archiu de Lo Rat Penat. *Document n° 57. Carpeta 1.*

¹⁷⁸ Archiu de Lo Rat Penat. *Document n° 58. Carpeta 1.* Data del 1 de juliol de 1942.

¹⁷⁹ Archiu de Lo Rat Penat. *Document n° 59. Carpeta 1*

¹⁸⁰ Archiu de Lo Rat Penat. *Document n° 60. Carpeta 1*

Des de Catalunya també se demanà col·laboració, n'hi ha constància de celebració de Jocs Florals en Sitges, i en documents de 1943 així ho demostren. Eixemple d'aço es una carta del 24 de maig d'eix any que l'alcalde de la localitat li envià al Sr. Calatayud Bayá el contingut de la qual es el següent:

“... El Ayuntamiento de Sitges acordó celebrar en la segunda quincena del mes de Agosto unos Juegos Florales, con la concurrencia de Cataluña, Valencia y Mallorca. Nuestro deseo es el de que al igual que Valencia se nos autorice para que los trabajos que opten a los premios ordinarios deban ser escritos en Catalán, Valenciano o Mallorquín. Antes de pedir el permiso oficial al Sr. Gobernador hemos querido saber su opinión, y nos ha contestado que será mejor que dicho permiso lo obtengamos directamente de Madrid...Ahora bien, además del gusto que tengo en ponerme en comunicación con Vd. y poderle comunicar nuestro propósito y que espero que Lo Rat Penat tan dignamente dirigido por Vd. cooperara a nuestro deseo, como se nos presenta el mismo problema que a Vds. Se les presentara cada vez que tratan de celebrarlos yo estimaría me indicara...Aprovecho esta ocasión para ponerme en relación con Vds., ya que entre todos hemos de conseguir que la fiesta proyectada resulte un éxito digno de los organizadores”.¹⁸¹

Esta missiva denota certa preocupació per la forma en que poden celebrar-se els Jocs Florals dins del marc legal, així com els passos a seguir per a aconseguir les pertinents autoritzacions, i en resposta ad esta inquietut Josep Calatayud li respongue el 2 de juny de 1943 per a donar-li les directrius que degue seguir a l'hora d'alcantar est objectiu:

“Antes de imprimir el Cartel con la relación de temas y premios, tanto ordinarios como extraordinarios y con las condiciones del Certamen, deben someterlo a la aprobación de la Delegación de Censura y Prensa de Barcelona, de F.E.T. y de las J.O.N.S. en la Vicesecretaria de Educación Popular. Una vez aprobado por este organismo, pueden proceder a la impresión de este Cartel. Otro trámite distinto del anterior es el referente a la realización del acto de los juegos florales, pidiendo autorización del Ministerio de la Gobernación mediante instancia a la Vicesecretaria. Seguramente Vd. habrá podido observar que desde la liberación hasta la fecha, nosotros en la sección de temas ordinarios hemos exigido que el desarrollo de los mismos fuese en valenciano o lenguas hermanas, extremo que hemos podido conseguir pero con la condición de que las poesías premiadas en nuestra lengua y que se dieran lectura en la velada, fueran seguidamente leídas, vertidas al castellano...”¹⁸²

Una vegada més està present el control governatiu sobre les societats culturals personificat a través de la censura, i les autoritzacions de Falange i Governació.

Atre lloc a on se celebraren Jocs Florals fon en Sueca, i en un escrit del 23 d'agost de 1944 se fica de manifest el dit acontentyiment, ademés de relatar que en eix any se complia la seua sexta edició, al mateix temps que sol·licitaven de Lo Rat Penat la designació d'un representant per a que actuara com a jurat qualificador en eixe certamen de Sueca.¹⁸³ En contestació ad este, el vicepresident de la societat emete el 4 de setembre d'eix any una carta a Joan Fuster, secretari de la comissió organitzadora dels Jocs Florals d'eixa localitat, comunicant-li que ell mateix assistirà com a jurat.¹⁸⁴

¹⁸¹ Arxíu de Lo Rat Penat. Document nº 61. Carpeta 1.

¹⁸² Arxíu de Lo Rat Penat. Document nº 62. Carpeta 1

¹⁸³ Arxíu de Lo Rat Penat. Document nº 63. Carpeta 1.

¹⁸⁴ Arxíu de Lo Rat Penat. Document nº 64. Carpeta 1.

Tambe n'hi ha constancia de realisacio de Jocs Florals en Toris, per la carta d'advertencia que fa Lo Rat Penat a l'alcalde de la poblacio en el que li comunica l'existencia d'un erro en el cartell anunciador dels mateixos de l'any 1945. Est escrit es del 22 de novembre d'eix any i diu lo següent:

“El Presidente de Lo Rat Penat saluda al Alcalde Presidente del Ayuntamiento de Turis y le participa su asombro al ver la redacción dada al Cartel de los Juegos Florales... en el que aparece uno de los premios ordinarios tradicionalmente titulado Viola d'Or y que sólo por ello indica referencia a poesía de índole moral o religiosa, adjudicado a la poesía festiva, cosa incompatible con las normas de nuestras justas poéticas”.¹⁸⁵

El Cap Local del Moviment i alcalde de la vila de Toris, Josep Crespo Ballester, contestà al President de Lo Rat Penat en un escrit del 26 de novembre de 1945 agraint-li el seu oferiment per a orientar-los en la faena de preparacio dels Jocs Florals i invitar-lo a la seua celebracio.¹⁸⁶

En relacio a l'apertura de delegacions, hi ha constancia de la creacio de les mateixes en diversos documents. La primera d'elles es la que se constituix en Madrit en 1942, i de la que nomenen president a Josep Joaquim Sanchis Zabalza, en gran resonancia per la capacitat d'est ilustre valencià i d'algu dels seus col·laboradors, com Salvador Ferrandis Luna.

En 1950 se crearen atres dos delegacions una en Barcelona al front de la qual s'encontrava el Sr. Roca i atra en Saragossa, que estava a carrec de la mateixa el Sr. Moneva Puyol.

Estes delegacions ademes de perseguir l'objectiu primordial de l'entitat, se preocuparen de dur avant els cursos de valencià que s'impartien en la ciutat de Valencia, aixi com de realisar homenajes i tot tipo de celebracions en relacio a les festes de la ciutat del Turia.

Ademes de les delegacions existien relacions en atres organismes, com era el cas de la Casa de Barcelona, constituïda el 11 de juliol de 1942, i tenia com a president a Eduart García Segura, qui invità al president de Lo Rat Penat a la seua inauguracio.¹⁸⁷

Tambe La Casa Valencia en Madrit, segons un escrit del 23 de maig de 1943, se mostrava culturalment activa i propongue tema i premi per als Jocs Florals d'eix any. “Los valencianos en Madrid en el siglo XIX”.¹⁸⁸

¹⁸⁵ Archiu de Lo Rat Penat. Document n° 65. Carpeta 1.

¹⁸⁶ Archiu de Lo Rat Penat. Document n° 66. Carpeta 1.

¹⁸⁷ Archiu de Lo Rat Penat. Document n° 67. Carpeta 1.

¹⁸⁸ Archiu de Lo Rat Penat. Document n° 68. Carpeta 1.